

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

15 päivänä joulukuuta 2016*

Kilpailu — Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö — Kreikkalaiset ruskohiilen toimittamisen markkinat ja sähkön tukkumarkkinat — Päätös, jolla todetaan EY 86 artiklan 1 kohdan, luettuna yhdessä EY 82 artiklan kanssa, rikkominen — Julkisten ruskohiiliesiintymien hyödyntämisoikeuksien myöntäminen tai säilyttäminen julkisen yrityksen hyväksi — Merkityksellisten markkinoiden rajaaminen — Epäyhtäläisten mahdollisuuksien olemassaolo — Perusteluvollisuus — Luottamuksensuoja — Harkintavallan väärinkäyttö — Oikeasuhteisuus

Asiassa T-169/08 RENV,

Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (DEI), kotipaikka Ateena (Kreikka), edustajanaan P. Anestis, asianajaja,

kantajana,

jota tukee

Helleenien tasavalta, asiamiehinään P. Mylonopoulos ja K. Boskovits,

väliintulijana,

vastaa

Euroopan komissio, asiamiehenään T. Christoforou, avustajanaan A. Oikonomou, asianajaja,

vastaajana,

jota tukee

Elpedison Paragogi Ilektrikis Energeias AE (Elpedison Energeiaki), aiemmin Energeiaki Thessalonikis AE, kotipaikka Marousi (Kreikka),

ja

Elliniki Energeia kai Anaptyxi AE (HE & D SA), kotipaikka Kifissia (Kreikka),

edustajinaan P. Skouris ja E. Trova, asianajajat,

ja

Mytilinaios AE, kotipaikka Ateena,

* Oikeudenkäyntikieli: kreikka.

Protergia AE, kotipaikka Ateena,

ja

Alouminion tis Ellados VEAE, aiemmin Alouminion AE, kotipaikka Ateena,

edustajinaan N. Korogiannakis, I. Zarzoura, D. Diakopoulos ja E. Chrisafis, asianajajat,

väliintulijoina,

jossa on kyse SEUT 263 artiklaan perustuvasta vaatimuksesta, joka koskee Helleenien tasavallan DEI:n hyväksi myöntämistä ja säilyttämistä oikeuksista ruskohiilen louhintaan 5.3.2008 tehdyn komission päätöksen K(2008) 824 lopullinen, kumoamista,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja H. Kanninen (esittelevä tuomari) sekä tuomarit I. Pelikánová ja E. Buttigieg,

kirjaaja: hallintovirkamies S. Spyropoulos,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 8.3.2016 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asian tausta

1. Kantaja

- 1 Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (DEI), joka on asiassa kantajana, perustettiin 2. ja 7.8.1950 annetulla Kreikan lailla nro 1468 (FEK A' 169), ja se on Helleenien tasavallan yksinomaisessa omistuksessa oleva julkinen yritys. Kyseinen yritys muutettiin osakeyhtiöksi julkisten yritysten uudenaikaistamisesta annetulla Kreikan lailla nro 2414/1996 (FEK A' 135), Helleenien tasavallan säilyttäessä kuitenkin asemansa yhtiön ainoana osakkeenomistajana.
- 2 Kantajalla oli yksinoikeus sähkön tuottamiseen, siirtämiseen ja toimittamiseen Kreikassa siihen saakka, kunnes ensimmäiset Kreikan sähkömarkkinoiden vapauttamista koskevat toimenpiteet toteutettiin Kreikan sähkömarkkinoiden vapauttamisesta annetun Kreikan lain nro 2773/1999 (FEK A' 286) nojalla; tällä lailla pantiin täytäntöön muun muassa sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä 19.12.1996 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 96/92/EY (EYVL 1997, L 27, s. 20). Tämän lain ja Kreikan presidentin asetuksen nro 333/2000 (FEK A' 278) mukaisesti kantaja muutettiin 1.1.2001 osakeyhtiöksi, jossa valtion osuuden on lain nro 2773/1999 43 §:n 3 momentin mukaan oltava a vähintään 51 prosenttia yhtiön äänioikeutetuista osakkeista. Kun komissio teki kanteen kohteena olevan päätöksen, valtion osuus oli 51,12 prosenttia.

2. Kreikkalaiset ruskohiilimarkkinat

- 3 Ruskohiili on hiilen mineraali, jota käytetään lähinnä polttoaineena sähköntuotannossa ja jonka tuottajana Kreikka – jonka tunnetut ruskohiilivarannot olivat 1.1.2005 noin 4 500 miljoonaa tonnia – oli kanteen kohteena olevan komission päätöksen tekemishetkellä maailman viidenneksi suurin ja Euroopan unionin toiseksi suurin.
- 4 Kantajan lisäksi Kreikassa on myönnetty ennen toista maailmansotaa oikeuksia ruskohiilen tutkimiseen tai hyödyntämiseen pienille ja keskisuurille ruskohiilikaivoksille nimeltä Achlada, Vevi ja Amynteon/Vegoralle, joiden varannot olivat 1.1.2007 suuruudeltaan kaikkiaan 210,5 miljoonaa tonnia.
- 5 Kantajalla on 12. ja 13.11.1959 annetun Kreikan asetuksen nro 4029/1959 (FEK A' 250) nojalla yksinoikeus ruskohiilen hyödyntämiseen Arkadian alueella, jonka varannot ovat suuruudeltaan noin 250 miljoonaa tonnia. Näiden oikeuksien, jotka uusittiin vuonna 1976, voimassaolo päättyi 5.3.2026 ja sitä voidaan jatkaa 25 vuodella.
- 6 Kreikassa otettiin asetuksella nro 210/1973 (FEK A' 277) käyttöön kaivoslaki, jota sittemmin muutettiin lailla nro 274/1976 (FEK A' 50; jäljempänä kaivoslaki). Kaivoslain 143 ja 144 §:n mukaan yksinoikeudet julkisessa omistuksessa olevien esiintymien tutkimiseen tai hyödyntämiseen myönnetään yhtä aikaa joko tarjouspyyntömenettelyn perusteella tai kiireellisissä tapauksissa ja yleiseen etuun liittyvistä syistä suoraan.
- 7 Lain nro 134/1975 (FEK A' 180), joka annettiin 23. ja 29.8.1975, 3 §:n 3 momentin mukaan "[Kreikan] teollisuusministerin päätöksellä voidaan määrittää – – alueet – –, joilla [kantajalla] on yksinoikeus kiinteiden kivennäispolttoaineiden tutkimiseen ja hyödyntämiseen". Tämän säännöksen nojalla annetuilla useilla ministerin päätöksillä kantajalle on myönnetty yksinoikeus ruskohiiliesiintymien tutkimiseen ja hyödyntämiseen yhtäältä Amynteonin, Prosilion-Trigonikonin ja Komninan alueilla vuoteen 2018 saakka kaikkiaan 378 miljoonan tonnin suuruisen varantojen osalta ja toisaalta Florinan alueella vuoteen 2024 saakka kaikkiaan 140 miljoonan tonnin suuruisen varantojen osalta.
- 8 Lailla nro 134/1975 hyväksyttiin Liptol AE -nimisen yrityksen fuusioituminen kantajan kanssa ja samalla kaikki Liptolin yksinoikeudet ruskohiilen tutkimiseen ja hyödyntämiseen Ptolemaiosin alueella siirtyivät kantajalle. Näiden oikeuksien, jotka kattavat noin 1 500 miljoonan tonnin varannot, voimassaoloa jatkettiin vuonna 1976 5.3.2026 saakka, ja voimassaoloa voidaan jatkaa vielä 25 vuodella.
- 9 Vuosina 1985 ja 1994 lain nro 134/1975 nojalla tehdyillä ministerin päätöksillä kantajalle myönnettiin oikeus Draman ja Elassonan ruskohiiliesiintymien – joiden varannot ovat suuruudeltaan noin 1 000 tonnia – pelkkään tutkimiseen. Näiden oikeuksien voimassaolo päättyi vuonna 2005.
- 10 Lisäksi vuoden 1985 jälkeen muille yrityksille kuin kantajalle on myönnetty oikeuksia seitsemän pienikokoisen ruskohiiliesiintymän tutkimiseen ja hyödyntämiseen.
- 11 Tosiseikkojen tapahtumahetkellä oikeuksia tutkimiseen ja hyödyntämiseen oli Kreikan noin 4 500 miljoonan tonnin ruskohiilivarannoista myönnetty siten kaikkiaan 2 200 miljoonan tonnin osalta kantajalle; 85 miljoonaa tonnia varannoista kuului kolmansille, ja noin 220 miljoonan tonnin varannot ovat julkisessa omistuksessa olevia esiintymiä, joita kolmannet tutkivat tai hyödyntävät mutta joista saatavaa ruskohiiltä käytetään osittain kantajan tuotantolaitoksissa. Kreikassa oli noin 2 000 miljoonan tonnin ruskohiilivarannot, joiden hyödyntämiseen ei toistaiseksi ollut myönnetty oikeuksia.

3. Kreikkalaiset sähkömarkkinat

Sähkön tuottamista ja voimalaitosten rakentamista koskevat luvat

- 12 Kreikan sähkömarkkinat avattiin osittain kilpailulle lailla nro 2773/1999 (ks. 2 kohta edellä), jolla otettiin käyttöön yhtäältä sähkötuotantolaitosten rakentamista ja sähköntuotantoa varten Kreikan kehitysministerin Rythimistiki Archi Energiasia (RAE, Kreikan energia-alan sääntelyviranomaisen) kuultuaan ennakkoon myöntämä lupa ja toisaalta sähkön siirtoverkon hallinnoinnista vastaava elin Hellenic Transmission System Operator SA (HTSO).
- 13 Lain nro 2773/1999 15 §:n 4 momentissa, jota muutettiin lain nro 3175/2003 23 §:n 9 momentilla, HTSO valtuutettiin aloittamaan tarjouspyyntömenettelyjä – joista tiettyihin kantajalla ei ollut oikeutta osallistua – riittävän sähköntuotantokapasiteetin säilyttämisen takaamiseen tarkoitettujen laitosten tuettua rakentamista ja toimintaa varten.
- 14 Kantajalle myönnettiin lain nro 2773/1999 42 §:n mukaisesti yksi ainoa lupa kaikkia sille kuuluvia laitoksia varten, jotka olivat tämän lain voimaantulohetkellä olemassa tai rakenteilla. Kreikan lain nro 2941/2001 (FEK A' 201) 8 §:n 5 momentin ja Kreikan lain nro 3377/2005 (FEK A' 202) 24 §:n yhdessä luettujen säännösten nojalla kyseisen toimiluvan voimassaoloa jatkettiin 31.12.2008 saakka.
- 15 Lisäksi kantajalle myönnettiin lain nro 3175/2003 23 §:n 12 momentin mukaisesti 1 600 megawatin osalta lupa vanhojen laitosten korvaamiseen ilman mainintaa käytettävästä teknologiasta. Helleenien tasavalta toteaa, että tämä korvaaminen koskee 1 200 megawatin osalta kaasulaitosten tuotantoa ja ainoastaan 400 megawatin osalta ruskohiililaitosten tuotantoa. Kantaja ilmoitti marraskuussa 2007 aikovansa hakea lupaa kahdelle 450 megawatin laitokselle nimeltä Florina II ja Ptolemaida V, joissa käytetään ruskohiiltä.
- 16 Ruskohiilellä toimivien laitosten osalta kaikki olemassa olevat laitokset kuuluvat kantajalle. Kolme kolmansien yritysten lupahakemusta tällaisia laitoksia varten hylättiin, koska RAE katsoi, että hakijoiden taloudellinen kantokyky ja kaavailut ruskohiilen määrät olivat riittämättömiä tai riittämättömällä tavalla osoitettuja. Neljännen hakemuksen, jonka tekijä oli EFT Hellas AE, tarkastelu oli tosiseikkojen tapahtumahetkellä vielä kesken. Viides hakemus koski 460 megawatin laitosta, ja sen oli jättänyt Heron AE 26.3.2007.
- 17 Muiden kuin ruskohiilellä toimivien laitosten osalta kantajalle myönnettiin 16.7.2003 sähköntuotantolupa Lavrionissa sijaitsevaa kombiturbiinilaitosta varten, jossa käytetään kaasua ja jonka kapasiteetti on 400 megawattia, ja 4.11.2003 120 megawatin kaasuturbiinilaitokselle edellä mainitun Lavrionin voimalan käyttöönottoon saakka.
- 18 Yhdelletoista kantajan kilpailijalle myönnettiin lupia kaasulaitoksia varten kaikkiaan 4 114 megawatin kapasiteettia varten RAE:n vuonna 2001 aloittamassa tarjouspyyntömenettelyssä, jonka ulkopuolelle erityisesti ruskohiililaitokset oli jätetty. Vuoden 2001 jälkeen on myönnetty myös muita lupia kombiturbiinilaitoksia, joissa käytetään kaasua, sekä laitoksia, joissa on avokiertoinen kaasuturbiini, varten. Kaiken kaikkiaan maaliskuussa 2006 myönnettiin muille yrityksille kuin kantajalle sellaisia laitoksia varten, jotka eivät toimi ruskohiilellä, 21 lupaa, joiden kapasiteetti on yhteensä 5 930 megawattia. Kuitenkin ainoastaan yksi laitoksista tosiasiaa rakennettiin.
- 19 Laissa nro 2773/1999 annettiin yhdistetyille sähkö- ja lämpövoimalaitoksille ja uusiutuvia energialähteitä käyttäville laitoksille etusija jakelussa, mikäli niiden kapasiteetti on pienempi kuin 50 megawattia, säädettiin kyseisiä laitoksia koskevasta säännelystä sähkön myyntihinnasta ja pieniä hankkeita koskevasta poikkeuksesta lupavelvollisuudesta. Sittenmin Kreikan laissa nro 3468/2006

(FEK A' 129) poistettiin kyseisten laitosten kehittämisen edistämiseksi 50 megawatin kattoarvo, tehtiin myyntihinnasta houkuttelevampi, järkevöitettiin lupamenettelyä ja korotettiin kynnyisarvoja, jotka alittavalle kapasiteetille lupaa ei vaadita.

Sähkön maahantuonti

- 20 Kreikan yhteenliitettyssä sähkönsiirtoverkossa (jäljempänä Kreikan yhteenliitetty siirtoverkko), joka kattaa Manner-Kreikan alueen ja tietyt Kreikan saarista, oli tosiseikkojen tapahtumahetkellä liitetty Italian sähköverkkoon siten, että yhteenliitöntäkapasiteetti oli enintään 500 megawattia, sekä Kreikan pohjoispuolella olevien maiden eli Albanian, Bulgarian ja entinen Jugoslavian tasavallan Makedonian (jäljempänä pohjoisen maat) kanssa siten, että yhteenliitöntäkapasiteetti oli 600 megawattia. Yhteenlaskettu yhteenliitöntä muihin verkkoihin koskeva kapasiteetti oli siten yhteensä 1100 megawattia. Uusi yhteenliityntäjärjestely, jolla Kreikan yhteenliitetty siirtoverkko yhdistettäisiin Turkin sähköverkkoon, oli tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2008.
- 21 Koska yhtäältä olennainen osa yhteenliitöntäkapasiteetista pohjoisten maiden kanssa oli 1.7.2007 saakka varattu kantajalle, ja toisaalta osaa yhteenliityntäkapasiteetista Italian kanssa hallinnoi italialainen sähköverkon hallinnointiyhteisö, kantajan kilpailijat saattoivat tosiseikkojen tapahtumahetkellä tuoda maahan teoriassa korkeintaan 500 megawattia (200 megawattia pohjoisen maista ja 300 megawattia Italiasta); kantajan kilpailijoiden piti lähitulevaisuudessa saada oikeus 900 megawattiin, mikä vastaa 7,5:tä prosenttia kotimaan käyttöön otetusta kokonaistuotantokapasiteetista ja 6,9:ää prosenttia kotimaisen tuotantokapasiteetin kokonaismäärästä ja maahantuonnin määrästä.

Pakolliset päivittäismarkkinat

- 22 Laissa nro 3175/2003 säädettiin pakollisten päivittäismarkkinoiden käyttöön ottamisesta toukokuusta 2005 alkaen kaikille sähkön myyjille ja ostajille Kreikan yhteenliitettyssä siirtoverkossa. Pakollisilla päivittäismarkkinoilla sähkön tuottajat ja maahantuojat antavat päivittäin hintatarjouksensa (joissa mainitaan sähkön hinta ja määrä) edeltävänä päivänä ja sähköntoimittajat ja asiakkaat antavat puolestaan vastaavasti kulutusarvionsa asiakkaidensa tarpeiden kattamiseksi. HTSO ottaa huomioon nämä seikat ja laatii seuraavaksi päiväksi laitoksille syöttöaikataulun. Se ottaa tässä alustavasti huomioon etusijalla olevien uusiutuvia energialähteitä käyttävien laitosten, yhdistettyjen sähkö- ja lämpövoimalaitosten sekä tiettyjen vesivoimaloiden pakollisen sähkönsyötöt. Seuraavaksi HTSO ottaa huomioon lämpövoimaloiden, mukaan lukien ne, joissa käytetään ruskohiiltä, kaasua tai öljyä, tuottaman sähkön. Viimeksi mainittujen voimaloiden osalta tuottajien tarjoamien tuntitariffien on oltava vähintään laitoksen muuttuvia kustannuksia vastaavia. Niiden voimalaitosten tarjoukset, joiden muuttuvat kustannukset ovat matalimmat, tarjoukset hyväksytään siis ensimmäisinä. Kysynnän tyydyttämiseksi jakeluaikatauluun viimeisenä otetun eli kalleimman voimalaitoksen tarjoamaa hintaa kutsutaan ”järjestelmän enimmäishinnaksi”, ja tämä on hinta, joka kaikille hyväksytyyn tarjoukseen tehneille tuottajille ja tuojille lopulta maksetaan.

Hallinnollinen menettely

- 23 Komissio sai vuonna 2003 kantelun, jonka mukaan Helleenien tasavalta oli myöntänyt kantajalle yksinoikeuden ruskohiilen tutkimiseen ja hyödyntämiseen Kreikassa EY 86 artiklan 1 kohdan, kun sitä luetaan yhdessä EY 82 artiklan kanssa, vastaisesti.
- 24 Komissio lähetti 1.4.2004 Helleenien tasavallalle virallisen huomautuksen, joka koski muun muassa ruskohiiliesiintymien hyödyntämistä koskevien yksinoikeuksien myöntämistä kantajalle, millä kantaja saattoi säilyttää määräävän asemansa sähkön tukkukaupan markkinoilla tai laajentaa sitä. Komission

mukaan kyse oli EY 86 artiklan, luettuna yhdessä EY 82 artiklan kanssa, rikkomisesta. Komissio lähetti 3.5.2004 kantajalle jäljennöksen tästä kirjeestä ja antoi tälle tilaisuuden esittää huomautuksensa. Helleenien tasavalta ja kantaja vastasivat tähän 5.7.2004 päivätyillä kirjeillä.

- 25 Komissio pyysi 21.9.2005 päivätyillä kirjeillä Helleenien tasavallalta tiettyjä tarkennuksia, ja tämä antoi vastauksensa 22. ja 28.11.2005 sekä 19.6.2006 päivätyillä kirjeillä.
- 26 Komissio lähetti 18.10.2006 Helleenien tasavallalle täydentävän virallisen huomautuksen, jossa se totesi, että Helleenien tasavallan antamat lisätiedot eivät muuttaneet ensimmäisessä virallisessa huomautuksessa esitettyjä väitteitä.
- 27 Kantaja ja Helleenien tasavalta esittivät huomautuksensa täydentävästä virallisesta huomautuksesta 19. ja 24.1.2007 päivätyillä kirjeillä.
- 28 Kantaja antoi 8.2.2008 komissiolle Kreikan sähkömarkkinoita koskevia tietoja, jotka oli saatettu ajan tasalle ajanjakson 2006–2007 osalta.
- 29 Komissio teki 5.3.2008 päätöksen K(2008) 824 lopullinen Helleenien tasavallan kantajan hyväksi ruskohiilen louhintaan myöntämistä ja säilyttämistä oikeuksista (jäljempänä riidanalainen päätös).

Riidanalainen päätös

- 30 Riidanalaisessa päätöksessä komissio tarkasteli tiettyjen Helleenien tasavallan kaksilla erillisillä markkinoilla eli yhtäältä kreikkalaisilla ruskohiilen toimittamisen markkinoilla (jäljempänä tuotantoketjun alkupään markkinat) ja toisaalta sähkön tukkumarkkinoilla Kreikan siirtoverkossa (jäljempänä tuotantoketjun loppupään markkinat) toteuttamien toimenpiteiden vaikutusta. Komissio totesi, että jälkimmäiset markkinat oli vapautettu direktiivin 96/92 mukaisesti 19.2.2001 alkaen, ja ne koostuivat Kreikassa tuotetun ja Kreikkaan tuodun sähköenergian toimittamisesta vaatimukset täyttävälle asiakkaille (riidanalaisen päätöksen 60, 150 ja 158–172 perustelukappaleet).
- 31 Komissio katsoi, että kantajalla oli määräävä asema tuotantoketjun alkupään markkinoilla, koska sen markkinaosuus oli vuodesta 2000 lähtien yli 97 prosenttia. Kantajalla oli komission mukaan määräävä asema myös tuotantoketjun loppupään markkinoilla, koska ensinnäkin sen markkinaosuus oli yli 85 prosenttia, koska toiseksi ei ollut nähtävissä, että markkinoille tulisi uusia kilpailijoita, ja koska kolmanneksi maahantuonti, jonka osuus oli seitsemän prosenttia kokonaiskulutuksesta, ei komission mukaan aiheuttanut todellista kilpailupainetta näillä markkinoilla. Lisäksi tuotantoketjun loppupään markkinoita, jotka vastaavat yli 90:tä prosenttia sähkön kokonaiskulutuksesta Kreikassa, oli komission mukaan pidettävä sisämarkkinoiden merkittävänä osana (riidanalaisen päätöksen 177 ja 179 perustelukappale).
- 32 Helleenien tasavallan toteuttamista toimenpiteistä komissio totesi, että kyseinen jäsenvaltio oli yhtäältä myöntänyt kantajalle asetuksen nro 4029/1959 ja lain nro 134/1975 nojalla oikeuksia hyödyntää 91:tä prosenttia kaikista niistä julkisista ruskohiilesiintymistä, joihin oikeuksia oli myönnetty, ja että toisaalta se ei kaivoslailla luoduista mahdollisuuksista huolimatta ollut myöntänyt kantajan millekään kilpailijalle oikeuksia merkittäviin esiintymiin. Komissio totesi, että säilyttämällä kantajan lähes monopoliset oikeudet ruskohiilen hyödyntämiseen, Helleenien tasavalta säilytti tämän määräävän aseman tuotantoketjun loppupään markkinoilla tai lujitti sitä, koska ruskohiilellä toimivat laitokset olivat näillä markkinoilla edullisimpia ja siten eniten käytettyjä (riidanalaisen päätöksen 185–188 ja 238 perustelukappale).
- 33 Komissio totesi lisäksi, ettei Helleenien tasavalta ollut vedonnut EY 86 artiklan 2 kohtaan perustellakseen kyseisten toimenpiteiden toteuttamista, ja katsoi, että kyseiset toimenpiteet vaikuttivat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (riidanalaisen päätöksen 239–244 perustelukappale).

34 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Asetuksen nro 4029/1959 22 §:n 1 momentti, lain nro 134/1975 3 §:n 1 momentti ja Kreikan teollisuus-, energia- ja teknologiaministerin päätökset vuodelta 1976 (FEK B’ 282), vuodelta 1988 (FEK B’ 596) ja vuodelta 1994 (FEK B’ 633) ovat EY 86 artiklan 1 kohdan, kun sitä luetaan yhdessä EY 82 artiklan kanssa, vastaisia, koska niissä myönnetään [kantajalle] etuoikeuksia ruskohiilen hyödyntämiseen Kreikassa ja luodaan siten tilanne, jossa talouden toimijoilla on epäyhtäläiset mahdollisuudet primääristen polttoaineiden käyttöön sähköntuotannossa ja jossa [kantajalla] on mahdollisuus säilyttää määräävä asemansa kreikkalaisilla sähkön tukkumarkkinoilla taikka lujittaa tällaista asemaa estämällä uusien toimijoiden pääsy markkinoille tai vaikeuttamalla sitä.”

35 On todettava, että riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa on kirjoitusvirhe, koska siinä viitataan lain nro 134/1975 3 §:n 1 momenttiin, kun taas asiakirja-aineistosta ilmenee, että tässä tarkoitetaan tosiasiaa lain nro 134/1975 3 §:n 3 momenttia.

36 Riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa todetaan yhtäältä, että Helleenien tasavallan tulee ilmoittaa komissiolle kahden kuukauden määräajassa toimenpiteet, joita se aikoo toteuttaa kyseisen päätöksen 1 artiklassa mainittujen valtion toimenpiteiden kilpailunvastaisten vaikutusten korjaamiseksi, ja toisaalta, että nämä toimenpiteet on toteutettava ja pantava täytäntöön kahdeksan kuukauden määräajassa kyseisen päätöksen tiedoksi antamisesta.

Menettely unionin yleisessä tuomioistuimessa ja unionin tuomioistuimessa

37 Kantaja vaati ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 13.5.2008 toimittamallaan kannekirjelmällä riidanalaisen päätöksen kumoamista ja komission velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

38 Helleenien tasavalta pyysi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 5.9.2008 jättämällään hakemuksella saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen kantajan vaatimuksia.

39 Elpedison Paragogi Ilektrikis Energeias AE (Elpedison Energeiaki, aikaisemmin Energeiaki Thessalonikis AE) ja Elliniki Energeia kai Anaptyxi AE (HE & DSA), jotka ovat Kreikassa sähköntuotannon alalla toimivia yrityksiä (jäljempänä väliintulijayritykset), pyysivät ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 9.9.2008 toimittamallaan asiakirjoilla saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen komission vaatimuksia. Nämä hakemukset annettiin asianosaisille tiedoksi 2.5.1991 tehdyn ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 116 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

40 Komissio toimitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 11.9.2008 vastinekirjelmänsä, jossa se vaati kanteen hylkäämistä ja kantajan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

41 Komissio jätti väliintulijayritysten väliintulokirjelmia koskevat huomautuksensa 23.10.2008. Kantaja vastusti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 7. ja 10. marraskuuta 2008 jättämillään kirjelmillä kumpaakin väliintulohakemusta.

42 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen seitsemännen jaoston puheenjohtaja hyväksyi Helleenien tasavallan väliintulohakemuksen 3.12.2008 antamallaan määräyksellä.

43 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 19.12.2008 toimittamallaan kirjelmällä kantaja pyysi 2.5.1991 tehdyn työjärjestyksen 64 artiklan mukaisena prosessinjohtotoimena kyseistä tuomioistuinta määräämään tietyn vastinekirjelmässä esiintyvän ilmaisun korvaamisesta toisella siinä tapauksessa, ettei komissio suostu muuttamaan kyseistä kirjelmää oma-aloitteisesti.

- 44 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 23.1.2009 toimittamissaan huomautuksissa, jotka koskevat kantajan esittämää prosessinjohtotoimea koskevaa pyyntöä, komissio hyväksyi tietyn vastinekirjelmäänsä sisältyvän ilmaisun muuttamisen kantajan ehdottamalla tavalla.
- 45 Helleenien tasavalta toimitti 18.2.2009 väliintulokirjelmänsä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon.
- 46 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen seitsemännen jaoston puheenjohtaja hyväksyi 18.9.2009 antamallaan määräyksellä väliintulijayritysten väliintulon. Väliintulijayritykset jättivät väliintulokirjelmänsä unionin yleisen tuomioistuimeen kirjaamoon 13.11.2009.
- 47 Komissio pyysi 23.10.2008, 19.2. ja 16.3.2009 päivätyillä kirjeillään ja kantaja 7. ja 10.11.2008, 8.1. ja 23.6.2009 sekä 28.1.2010 päivätyillä kirjeillään, ettei tietyssä kannekirjelmässä, vastinekirjelmässä, kantajan vastauksessa, vastaajan vastauksessa sekä Helleenien tasavallan väliintulokirjelmää koskevissa huomautuksissa ja väliintulijayritysten väliintulokirjelmää koskevissa huomautuksissa olevia luottamuksellisia tietoja annettaisi tiedoksi väliintulijayrityksille. Mainituista oikeudenkäyntiasiakirjoista annettiin väliintulijayrityksille tiedoksi ainoastaan versiot, jotka eivät sisällä luottamuksellisia tietoja, mitä kyseiset yritykset eivät vastustaneet.
- 48 Tuomiolla DEI v. komissio (T-169/08, EU:T:2012:448), joka annettiin 20.9.2012, unionin yleinen tuomioistuin kumosi riidanalaisen päätöksen ja velvoitti komission vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan kantajan oikeudenkäyntikulut. Helleenien tasavalta ja väliintulijayritykset veloitettiin vastaamaan omista kuluistaan.
- 49 Komissio teki unionin tuomioistuimen kirjaamoon 30.11.2012 toimittamallaan valituskirjelmällä valituksen unionin yleisen tuomioistuimen tuomiosta Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan nojalla.
- 50 Unionin tuomioistuimen kirjaamoon 25.3.2013 toimittamallaan asiakirjoilla sähköalalla Kreikassa toimivat yritykset Mytilinaios AE, Protergia AE ja Alouminion AE (jäljempänä muutoksenhaun väliintulijat) pyysivät saada osallistua edellä 49 kohdassa tarkoitettuun oikeudenkäyntiin tukeakseen komission vaatimuksia. Unionin tuomioistuimen varapresidentti hyväksyi nämä pyynnot 11.7.2013 antamallaan määräyksellä.
- 51 Tuomiolla komissio v. DEI, jonka unionin tuomioistuin antoi 17.7.2014 (C-553/12 P, EU:C:2014:2083, jäljempänä muutoksenhaussa annettu tuomio), kumottiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen antama tuomio, hylättiin ensimmäisen valitusperusteen toinen ja neljäs osa ja palautettiin asia unionin yleiseen tuomioistuimeen, jotta tämä lausuu kysymyksistä, joita se ei ole ratkaissut, ja määräisi oikeudenkäyntikuluista päätettäväksi myöhemmin.

Asian palauttamisen jälkeen käyty menettely ja asianosaisten vaatimukset

- 52 Muutoksenhaussa annetun tuomion seurauksena asia osoitettiin unionin yleisen tuomioistuimen presidentin 3.9.2014 tekemällä päätöksellä 2.5.1991 tehdyn työjärjestyksen 118 artiklan 1 kohdan mukaisesti ensimmäiselle jaostolle. Kantaja, komissio, Helleenien tasavalta, Elpedison Energieaki ja muutoksenhaun väliintulijat toimittivat 2.5.1991 tehdyn työjärjestyksen 119 artiklan 1 kohdan mukaisesti kirjalliset huomautuksensa unionin yleiseen tuomioistuimeen 3.10.2014, 27.11.2014, 30.3.2015, 2.4.2015 ja 17.4.2015 jättämillään kirjelmillä.
- 53 Unionin yleinen tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa asian käsittelyn suullisen vaiheen ja kehotti 26.1.2016 unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 89 artiklan mukaisten prosessinjohtotoimenpiteiden yhteydessä asianosaisia vastaamaan tiettyihin kysymyksiin, joihin ne vastasivat asetetussa määräajassa.

- 54 Osapuolten suulliset lausumat ja niiden unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin antamat vastaukset kuultiin 8.3.2016 pidetyssä istunnossa.
- 55 Kantaja, jota Helleenien tasavalta tukee, vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin
- kumoaa riidanalaisen päätöksen;
  - velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 56 Komissio, jota väliintulijayritykset ja muutoksenhaun väliintulijat tukevat, vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin
- hylkää kanteen
  - velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

- 57 Kantaja vetoaa kanteensa tueksi neljään kanneperusteeseen, jotka perustuvat ensinnäkin oikeudelliseen virheeseen EY 86 artiklan 1 kohdan ja EY 82 artiklan yhdessä luettelujen määräysten soveltamisessa sekä ilmeiseen arviointivirheeseen, toiseksi perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiin, kolmanneksi yhtäältä oikeusvarmuuden, luottamuksensuojan ja omaisuudensuojan periaatteiden loukkaamiseen ja toisaalta harkintavallan väärinkäyttöön sekä neljänneksi suhteellisuusperiaatteen loukkaamiseen.

1. Ensimmäinen kanneperuste, joka perustuu oikeudelliseen virheeseen EY 86 artiklan 1 kohdan ja EY 82 artiklan yhdessä luettujen määräysten soveltamisessa sekä ilmeiseen arviointivirheeseen

- 58 Tämä kanneperuste koostuu viidestä osasta, jotka perustuvat
- ensinnäkin ilmeiseen arviointivirheeseen merkityksellisten markkinoiden määrittelyssä;
  - toiseksi siihen, ettei kyseisen määräävän aseman voitu katsoa laajentuneen tuotantoketjun alkupään markkinoilta tuotantoketjun loppupään markkinoille siltä osin kuin kyse yksinoikeuksia tai erityisoikeuksia koskevan edellytyksen tulkinnasta EY 86 artiklan 1 kohdan, kun sitä luetaan yhdessä EY 82 artiklan kanssa, rikkomisen toteamiseksi;
  - kolmanneksi siihen, ettei kyse ole tilanteesta, jossa mahdollisuudet olisivat epäyhtäläisiä kantajan kilpailijoiden vahingoksi;
  - neljänneksi siihen, ettei määräävän aseman voida katsoa laajentuneen tuotantoketjun alkupään markkinoilta tuotantoketjun loppupään markkinoille siltä osin kuin on kyse väitetystä etuoikeudesta primääriseen polttoaineeseen;
  - ja viidenneksi ilmeiseen arviointivirheeseen, koska komissio ei ollut ottanut huomioon tuotantoketjun loppupään markkinoiden kehitystä.
- 59 Koska unionin tuomioistuin hylkäsi muutoksenhaussa annetulla tuomiolla tämän kanneperusteen toisen ja neljännen osan, on syytä tarkastella ainoastaan sen ensimmäistä, kolmatta ja viidettä osaa.

Kanneperusteen ensimmäinen osa, joka perustuu ilmeiseen arviointivirheeseen merkityksellisten markkinoiden määrittelyssä

Alustavat huomautukset

- 60 Ennen kuin voidaan arvioida, onko kantajan kaltainen yritys EY 82 artiklassa tarkoitettussa määräävässä markkina-asemassa, merkitykselliset markkinat on rajattava sekä kyseessä olevien tavaroiden tai palvelujen suhteen että maantieteellisesti (tuomio 14.2.1978, United Brands ja United Brands Continentaal v. komissio, 27/76, EU:C:1978:22, 10 kohta). Merkitykselliset markkinat rajataan sen alueen määrittämiseksi, jonka osalta on arvioitava, voiko kyseinen yritys toimia huomattavan itsenäisesti suhteessa kilpailijoihinsa, asiakkaisiinsa ja kuluttajiin (ks. vastaavasti tuomio 9.11.1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin v. komissio, 322/81, EU:C:1983:313, 37 kohta).
- 61 Merkityksellisten markkinoiden rajaamiseksi EY 82 artiklan soveltamista varten kilpailun mahdollisuuksia on arvioitava sellaisilla markkinoilla, jotka kattavat kaikki tuotteet tai palvelut, jotka ominaisuuksiensa perusteella soveltuvat erityisesti tyydyttämään muuttumattoman tarpeen ja jotka ovat rajoitetusti korvattavissa muilla tuotteilla tai palveluilla, ja näitä kilpailun mahdollisuuksia on arvioitava myös kilpailuolosuhteiden sekä kysynnän ja tarjonnan rakenteen perusteella (tuomio 9.11.1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin v. komissio, 322/81, EU:C:1983:313, 37 kohta ja tuomio 17.12.2003, British Airways v. komissio, T-219/99, EU:T:2003:343, 91 kohta). Kuten muun muassa komission merkityksellisten markkinoiden määritelmästä yhteisön kilpailuoikeuden kannalta antaman tiedonannon (EYVL 1997, C 372, s. 5) 7 kohdasta käy ilmi, kyseisiin markkinoihin kuuluvat kaikki tuotteet ja/tai palvelut, joita kuluttaja pitää keskenään vaihdettavissa tai korvattavissa olevina niiden ominaisuuksien, hintojen ja käyttötarkoituksen vuoksi.
- 62 Näin ollen merkitykselliset maantieteelliset markkinat voidaan määritellä alueeksi, jolla kilpailuolosuhteet juuri kyseisten tuotteiden tai palveluiden osalta ovat samankaltaiset kaikille taloudellisille toimijoille. Tässä yhteydessä ei ole välttämätöntä, että objektiiviset kilpailuolosuhteet ovat näiden toimijoiden kannalta täysin yhtenäiset. Riittää, että nämä olosuhteet ovat samankaltaiset tai riittävän yhtenäiset (ks. vastaavasti tuomio 14.2.1978, United Brands ja United Brands Continentaal v. komissio, 27/76, EU:C:1978:22, 44 ja 53 kohta). Lisäksi nämä markkinat voivat rajoittua yhteen ainoaan jäsenvaltioon (ks. vastaavasti tuomio 9.11.1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin v. komissio, 322/81, EU:C:1983:313, 28 kohta ja tuomio 1.7.2008, MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, 34 kohta).
- 63 Nyt käsiteltävässä tapauksessa on syytä muistuttaa, että riidanalaisen päätöksen 158 perustelukappaleessa komission totesi, että tämän päätöksen 1 artiklassa tarkoitettujen toimenpiteet (jäljempänä riidanalaiset toimenpiteet) koskivat kaksia erillisiä markkinoita eli tuotantoketjun alkupään ja sen loppupään markkinoita. Komission mukaan kyseisillä toimenpiteillä mahdollistettiin kantajan määräävän aseman säilyttäminen tai lujittaminen tuotantoketjun loppupään markkinoilla, koska niillä myönnettiin ruskohiilen hyödyntämisoikeuksia lähes yksinomaan kantajalle ja estettiin kilpailijoiden pääsy tuotantoketjun alkupään markkinoille tai vaikeutettiin pääsyä näille markkinoille. Kantaja, jota Helleenien tasavalta tukee, lähinnä riitauttaa komission esittämän markkinoiden määrittelyn. Kantajan perustelut jakautuvat kahteen osaan.

Ensimmäisen osa, joka koskee tuotantoketjun alkupään markkinoiden määrittelyä

- 64 Komissio totesi riidanalaisen päätöksen 161, 168 ja 169 perustelukappaleessa, että tuotantoketjun alkupään markkinat muodostivat erilliset tuotemarkkinat, joiden maantieteelliset markkinat koostuivat kyseisen jäsenvaltion markkinoista.

65 Kantaja ja Helleenien tasavalta toteavat, että tämä tuotantoketjun alkupään markkinoiden määrittely oli virheellinen, koska komissio ei ollut soveltanut kriteereitä, jotka se itse oli vahvistanut tiedonannossa merkityksellisten markkinoiden määritelmästä yhteisön kilpailuoikeuden kannalta (ks. 61 kohta edellä), eli yhtäältä kysynnän korvattavuutta ja toisaalta tarjonnan korvattavuutta ja potentiaalista kilpailua koskevia kriteerejä. Ne esittävät neljä väitettä, joiden perusteltavuuden komissio kiistää ja joilla ne vaativat hylkäämään kyseisen markkinoiden rajaamisen.

– *Ensimmäinen väite*

66 Kantaja ja Helleenien tasavalta väittävät, että koska tuotantoketjun loppupään markkinat, joilla väitetty EY 82 artiklan rikkominen tapahtui, muodostuivat sähkön toimittamisen tukkumarkkinoista Kreikan yhteenliitetystä siirtoverkossa, tuotantoketjun alkupään markkinoita ei voida rajata ruskohiilen toimittamiseen vaan ne muodostuvat kaikista polttoaineista, joita käytetään sähkön tuottamiseen. Jos tuotantoketjun alkupään markkinat määritellään komission väittämällä tavalla, myös tuotantoketjun loppupään markkinat on jaettava osiin toimitetun sähkön tuotannossa käytetyn polttoaineen mukaan. Kantaja ja Helleenien tasavalta väittävät lisäksi, että valitessaan kilpailevista polttoaineista sen, jota tietty laitos käyttää, sähköntuottajat ottavat huomioon ensinnäkin Kreikan yhteenliitetyn siirtoverkon alitarjontatilannetta – joissa tarjonta on kysyntää pienempi – koskevat olosuhteet, toiseksi laitoksen käyttökustannukset, joihin sisältyvät polttoainekustannukset, toiminta- ja investointikustannukset ja ympäristökustannukset, sekä kolmanneksi tarvittavat investoinnit ja rakennusajat, jotka niiden mukaan ovat kaasuvoimaloiden osalta ruskohiilivoimaloita pienemmät ja lyhyemmät. Niiden mukaan komission olisi siis pitänyt sisällyttää tuotantoketjun alkupään markkinoiden määritelmään kivihiili, ydinvoima ja kaasu. Kaasulla toimivia voimaloita sitä paitsi käytetään jatkuvasti ja niiden käyttöön otettu kapasiteetti on merkittävä.

67 Komissio kiistää kantajan ja Helleenien tasavallan väitteet.

68 Tältä osin todettava, että on toki totta, että laitoksen rakentamisen aloittamista koskevan päätöksen tekemä sähköntuottaja voi vapaasti suunnitella laitoksen siten, että siinä käytetään sen valitsemaa polttoainetta, ja että tämä päätös tehdään useiden taloudellisten parametrien perusteella, joihin mahdollisesti kuuluvat edellä 66 mainitut kantajan tarkoittamat tekijät.

69 Kantaja ei kuitenkaan riitautu komission riidanalaisen päätöksen 13 perustelukappaleessa esittämää toteamusta, jonka mukaan yhtäältä ruskohiilellä toimivat laitokset on nimenomaisesti suunniteltu toimimaan ainoastaan kyseisellä polttoaineella ja toisaalta näiden laitosten muuttaminen laitoksiksi, joissa käytetään kivihiiltä, on erittäin kallista. Näin ollen on niin, että jos sähköntuottaja päättää rakentaa laitoksen, jossa käytetään ruskohiiltä, sen on tämän jälkeen hankittava pelkästään tätä polttoainetta sähköntuotantoon tässä laitoksessa koko laitoksen käyttöajan ajan.

70 Koska ruskohiilen toimittajat eivät siis kilpaile muiden sähköntuotannossa käytettyjen polttoaineiden toimittajien kanssa ruskohiiltä käyttäville sähkölaitoksille myytävän polttoaineen osalta, kyseiset markkinat muodostavat kytkösmarkkinat. Riidanalaisen päätöksen 12 perustelukappaleesta ilmenee – eikä kantaja ole tätä kiistänyt –, että Kreikassa hyödynnettävä ruskohiili käytetään lähes kokonaisuudessaan sähköntuotantoon. Ruskohiilellä toimivia laitoksia ei siten voida pitää merkityksettömänä osana ruskohiilen toimittajien asiakkaita vaan niiden pääasiallisina tai jopa yksinomaisina markkinoina. Kyse on huomattavan suurista markkinoista, sillä riidanalaisen päätöksen taulukoista 11 ja 14 ilmenee, että vuonna 2006 43 prosenttia Kreikan yhteenliitetyn siirtoverkon käyttöön otetusta sähköntuotantokapasiteetista ja 59,7 prosenttia kokonaistuotannosta tuotettiin ruskohiilellä toimivissa laitoksissa.

71 Lisäksi on niin, että koska ruskohiilellä toimivan laitoksen rakentamiseen tarvittavat investoinnit ovat kantajan itsensä mukaan varsin mittavat, on perusteltua katsoa, että kun tällainen laitos on aloittanut toimintansa, sitä ei helpostikaan lopeteta ruskohiilen huomattavaankaan hinnannousuun liittyvistä

syistä, mikä vahvistaa kyseisen polttoaineen toimittajien markkinavoimaa ja niiden kykyä toimia verrattain riippumattomasti muiden sähköntuotannossa käytettävien polttoaineiden hintakehitykseen nähden.

72 Kantajan ja Helleenien tasavallan perustelulla, jonka mukaan näiden kaikkien muiden polttoaineiden tulisi kuulua tuotantoketjun alkupään markkinoihin, ei siis voida saattaa kyseenalaiseksi sitä markkinoiden rajaamista, johon komissio oli päätenyt. Muista polttoaineista valmistetun sähkön taholta ruskohiilestä valmistettuun sähköön kohdistuva kilpailu ilmenee lähinnä tuotantoketjun loppupään markkinoilla. Mainittu markkinoiden rajaaminen kuuluu siis näitä markkinoita koskevien kysymysten alaan, kuten jäljempänä esitetystä analyysistä ilmenee.

73 Nyt esillä oleva väite on näin ollen hylättävä.

– *Toinen väite*

74 Kantaja katsoo, että komission olisi pitänyt tuotantoketjun alkupään markkinat rajatessaan ottaa huomioon tuodun sähkön aiheuttama kilpailupaine.

75 Komissio ei hyväksy kantajan perustelua.

76 Tästä riittää kun todetaan, että huolimatta mahdollisuudesta tuoda Italiasta tai pohjoisen maista peräisin olevaa sähköä, ruskohiilellä toimivien laitosten toiminnanharjoittajien on käytännössä hankittava näiden laitosten toiminnan takaamiseen tarvittava polttoaine ruskohiilen toimittajilta.

77 Näin ollen sen seikan perusteella, että sähkön tuonti on mahdollista, ei voida katsoa, että komission tekemä tuotantoketjun alkupään markkinoiden rajaaminen on virheellinen, eikä tämä riipu siitä, voiko tästä seikasta aiheutua huomattavaa markkinapainetta tuotantoketjun loppupään markkinoille.

78 Tämä väite on siis hylättävä.

– *Kolmas väite*

79 Kantaja ja Helleenien tasavalta toteavat, että komissio teki oikeudellisen virheen määritellesään ruskohiilen ”primääriseksi polttoaineeksi”, minkä ne katsovat vaikuttaneen tuotantoketjun alkupään markkinoiden rajaamiseen. Vaikka tämä käsite tarkoittaa sähköntuotantoon käytettävää polttoainetta ns. peruskuormavoimalaitoksissa, jotka syöttävät jatkuvasti sähköä verkkoon, kun taas tuotantoketjun alkupään markkinoiden olisi sisällettävä kivihiihi ja kaasu, joita myös voidaan käyttää peruskuormavoimalaitoksissa.

80 Komissio ei hyväksy kantajan ja Helleenien tasavallan perustelua.

81 Tästä on muistutettava, että komissio totesi riidanalaisen päätöksen 189 perustelukappaleessa, että sillä, että kantajan oikeudet ruskohiilen hyödyntämiseen säilytettiin Kreikassa, luotiin tilanne, jossa talouden toimijoilla oli epäyhtäläiset mahdollisuudet primääristen polttoaineiden saantiin sähköntuotantoa varten (ks. 34 kohta edellä). Käyttäessään ilmaisua ”primääriset polttoaineet”, joka ei riidanalaisen päätöksen asiayhteydessä ole teknisesti hyväksyttävissä, komission tarkoituksena oli ainoastaan viitata ruskohiilen merkittävään asemaan tuotantoketjun loppupään markkinoilla eikä rajata tuotantoketjun alkupään markkinoita.

82 Sama koskee ilmaisun ”peruskuormavoimalaitokset” käyttämistä riidanalaisessa päätöksessä. Vaikka nämä laitokset ovat – kuten kantaja esittää – laitoksia, jotka syöttävät jatkuvasti sähköä verkkoon, riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että komissio tarkasteli kaikkia sähköntuotantolähteitä ja kaikkia käytettyjä teknologioita ja totesi sitten, että ruskohiilen saanti oli Kreikassa edelleen olennaista

tosiasiallisen tai potentiaalisen kilpailun mahdollistamiseksi tuotantoketjun loppupään markkinoilla, eikä se katsonut, että tuotantoketjun alkupään markkinat muodostuivat ruskohiilen markkinoista, sillä perusteella, että pelkästään tätä polttoainetta voitiin käyttää niiden laitosten energianlähteenä, jotka syöttävät jatkuvasti sähköä verkkoon.

83 Kyseinen väite on näin ollen hylättävä.

– *Neljäs väite*

84 Kantaja väittää, että tuotantoketjun alkupään markkinat on rajattu virheellisesti, koska merkityksellisten markkinoiden ei maantieteellisesti tulisi rajoittua Kreikassa tuotettuun ruskohiileen vaan sen pitäisi kattaa myös tietyissä naapurivaltioissa ja tietyillä naapurialueilla sijaitsevista esiintymistä peräisin oleva ruskohiili. Helleenien tasavalta toteaa lisäksi, että komission arvio siitä, että ruskohiilen tuonti on epätodennäköistä, on virheellinen, koska vuoden 2009 alussa kyseinen jäsenvaltio myönsi luvan sähkön tuottamiseen ruskohiilellä sellaiselle kantajan kilpailijalle, joka pystyi takaamaan ruskohiilen pitkän aikavälin saatavuuden tuodun ruskohiilen avulla.

85 Komissio ei hyväksy kantajan perusteluja.

86 On todettava, että komissio totesi riidanalaisen päätöksen 13 perustelukappaleessa, että koska ruskohiilen lämpöarvo on kaikista hiililajeista heikoin, sitä ei voida kuljettaa pitkiä välimatkoja, eikä ruskohiilikauppaa juurikaan käydä ruskohiiltä käyttävien sähkölaitosten lähellä sijaitsevien esiintymien ja näiden laitosten välillä tapahtuvia suoria toimituksia lukuun ottamatta. Komissio totesi myös – eikä kantaja tai Helleenien tasavalta ole tätä riitauttanut –, että yhtäältä kaikki unionin ruskohiilellä toimivat laitokset sijaitsevat ruskohiiliesiintymien läheisyydessä ja toisaalta tuodun ruskohiilen osuus oli 0,1 prosenttia jäsenvaltioiden kulutuksesta kokonaisuudessaan ja Kreikassa tuotua ruskohiiltä ei käytetty lainkaan.

87 Komissio totesi Kreikan naapurialueilta peräisin olevasta ruskohiilestä riidanalaisen päätöksen 16 perustelukappaleessa, että näillä alueilla olevat esiintymät yhtäältä sijaitsevat yli 100 kilometrin päässä Kreikan rajasta ja ovat siis liian kaukana toimiakseen mahdollisena toimitusten lähteenä Kreikan yhteenliitettyssä siirtoverkossa sijaitseville kivihiihilaitoksille, ja toiseksi paikalliset yritykset hyödyntävät jo näitä esiintymiä sähköntuotantoon paikallisissa sähköverkoissa. Vaikka komissio myöntää riidanalaisen päätöksen 161 perustelukappaleessa, että on teoriassa mahdollista toimittaa Kreikan yhteenliitettyssä siirtoverkossa sijaitseviin laitoksiin ruskohiiltä mainituilla alueilla sijaitsevista esiintymistä, se totesi tämän vuoksi riidanalaisen päätöksen 169 perustelukappaleessa, ettei tätä mahdollisuutta voida pitää realistisena vaihtoehtona kreikkalaiselle ruskohiilelle.

88 Kantaja väittää kuitenkin, että ruskohiilen kuljetukseen liittyvät hankaluudet ja sen kustannukset ovat vähentyneet huomattavasti tietyiltä Kreikan naapurialueilta peräisin olevaa ruskohiiltä koskevien tarjousten osalta tuotteen korkean lämpöarvon ja sen hinnan vuoksi. Perustellakseen tätä seikkaa kantaja viittaa komissiolle 8.2.2008 lähetettyyn sähköpostiviestiin. Tämä sähköpostiviesti ei kuitenkaan sisällä minkäänlaista analyysiä mainituilta alueilta peräisin olevan ruskohiilen tuonnin taloudellisesta kannattavuudesta. Kyseisessä viestissä kantaja nimittäin ainoastaan väittää, että tuotantoketjun alkupään markkinat ovat komission riidanalaisessa päätöksessä määrittelemää suuremmat, ja esittää väitteensä tueksi kolme kolmelta eri toimittajalta saamaansa tarjousta, jotka koskevat entisen Jugoslavian tasavallan Makedoniasta ja Kosovosta peräisin olevan ruskohiilen toimittamista.

89 Kahdesta ensimmäisestä tarjouksesta, jotka koskevat yhtäältä sitä, että toimitetaan Kosovosta peräisin olevaa ruskohiiltä, jonka lämpöarvo on 1 800 kcal/kg, 300 000 tonnia vuodessa, ja entisestä Jugoslavian tasavallasta Makedoniasta peräisin olevaa ruskohiiltä, jonka lämpöarvo on noin 2 800–3 000 kcal/kg, 600 000 tonnia vuodessa, ja toisaalta Kosovosta peräisin oleva ruskohiiltä, jonka lämpöarvoa ei ole

ilmoitettu, 1 000 000 tonnia, joka olisi tullut toimittaa vuonna 2007, on todettava, että näistä ruskohiilen toimitusmääristä maksettava hinta ei käy asiakirja-aineistosta ilmi. Näiden tarjousten olemassaolo ei siis riitä osoittamaan, että ruskohiilen tuonti olisi taloudellisesti kannattavaa.

- 90 Kolmannesta tarjouksesta, joka liittyy entisestä Jugoslavian tasavallasta Makedoniasta peräisin olevaan vuosittaiseen 300 000 tonniin ksyliittiä, jonka lämpöarvo on 2 700 kcal/kg ja joka toimitettaisiin kahteen kyseisen maan rajan läheisyydessä sijaitsevaan laitokseen, tarjouksessa todetaan, että hinta, joka kantajan olisi maksettava, eli 37,5 euroa tonnilta, voi vaihdella ennalta määritetyn säännön mukaisesti lopulta toimitetun tuotteen laadun perusteella. Kantaja ei kuitenkaan selitä, onko ksyliitin tuonti – jos sitä voidaan käyttää ruskohiilellä toimivissa laitoksissa – todella kannattavaa. Lisäksi on huomautettava, että kirjeessä, johon tämä kolmas tarjous sisältyy, huomautetaan hankaluuksista, joita näiden määrien tuonti rajalla aiheuttaisi, koska niiden toimittaminen edellyttäisi 60 kuorma-auton rajanylitystä päivittäin, millä käytettäisiin kyseisten laitosten lähimmän tullitoimipaikan tulliselvityskapasiteetti loppuun.
- 91 Toiseksi on huomattava, että kantajan saamat tarjoukset tehneet yritykset eivät ole näissä tarjouksissa sitoutuneet takaamaan polttoaineen toimitusta pitkällä aikavälillä. Kantaja ei kuitenkaan riitautta komission riidanalaisen päätöksen 203 perustelukappaleessa esittämää huomiota, jonka mukaan ruskohiilellä toimivan laitoksen koko käyttöikänsä eli 40–45 vuoden aikana tarvitsema polttoainemäärä on useita miljoonia tonneja. Komissio totesi muun muassa, että Vevin esiintymää, jonka varannot ovat 90 miljoonaa tonnia, oli tarkoitus käyttää 400 megawatin laitoksen toimituksiin koko kyseisen laitoksen käyttöiän ajan noin 2 000 000 tonnin vuositoimituksilla.
- 92 Ei siis ole realistista katsoa, että keskimääräisesti valistunut sijoittaja sitoutuisi sellaisiin suuriin kustannuksiin, jotka kantajan itsensä mukaan liittyvät ruskohiilellä toimivan laitoksen rakentamiseen sähkön tuottamiseksi Kreikan yhteenliitettyssä siirtoverkossa, varmistamatta polttoaineen toimitusta pitkällä aikavälillä.
- 93 Kolmanneksi on todettava, ettei kantaja ilmoita, että se olisi hyväksynyt jonkin näistä tarjouksista, mikä viittaa lähinnä siihen, ettei kyseisiä tarjouksia ole asianomaisena ajankohtana pidetty riittävän kilpailukykyisinä. Tähän viittaa vahvasti myös se seikka, ettei ruskohiiltä tuoda Kreikkaan (ks. edellä 86 kohta). Koska ruskohiili on Kreikan yhteenliitettyssä siirtoverkossa eniten käytetty polttoaine, tämän tuonnin puuttuminen on nimittäin vaikeasti selitettävissä, jos – kuten kantaja nyt esillä olevassa asiassa väittää – Kreikan naapurialueilta peräisin olevan ruskohiilen kuljettaminen olisi taloudellisesti kannattavaa.
- 94 Näin ollen on niin, että vaikkei voida sulkea pois sitä, että tietyiltä Kreikan naapurialueilta peräisin olevaa ruskohiiltä voidaan satunnaisesti tuoda Kreikan rajan ja pohjoisten maiden lähellä sijaitseviin laitoksiin, on katsottava, että kantaja ei ole pystynyt näyttämään, että tällainen tuonti oli toimituslähteenä todellinen vaihtoehto Kreikan yhteenliitettyssä siirtoverkossa oleville esiintymille.
- 95 Tätä toteamusta ei voida saattaa kyseenalaiseksi Helleenien tasavallan perustelulla, joka perustuu siihen seikkaan, että Heronille myönnettiin 7.1.2009 sen 26.3.2007 hakema lupa ruskohiilellä toimivan laitoksen rakentamiseen (ks. 16 kohta edellä) vaikka se oli ilmoittanut polttoainelähteeksi Kreikan ulkopuolella sijaitsevat esiintymät.
- 96 Kuten komissio perustellusti toteaa, Heronille 7.1.2009 myönnettyssä luvassa ei selitetä yksityiskohtaisesti sitä tapaa, jolla tämän yrityksen oli tarkoitus hankkia ruskohiiltä. Kuten komissio korostaa, pidemmälle kehitelty selitys sisältyy lausuntoon, jonka RAE antoi kyseisen luvan myöntämiseen johtaneessa menettelyssä. Tästä lausunnosta ilmenee, että Heron oli esittänyt suunnitellun laitoksen pääasialliseksi ruskohiilen lähteeksi kaksi Kreikan yhteenliitetyn siirtoverkon sisällä sijaitsevaa esiintymää, joista toisen esiintymän (Vevin esiintymä) on ilmoitettu sijaitsevan 20 kilometrin etäisyydellä laitoksen suunnitellusta sijaintipaikasta. RAE huomauttaa, että Heron on yritys, joka teki kyseistä esiintymää koskevien hyödyntämisoikeuksien myöntämismenettelyssä korkeimman

tarjouksen, ja mainitsi rautatielinjan rakentamisen tämän esiintymän ja uuden laitoksen välille. Kosovosta peräisin olevan 3 000 000 tonnin ruskohiilimäärän tuonti kyllä mainitaan suunnitellun laitoksen vaihtoehtoisena ruskohiilen lähteenä mutta tämän perusteella ei voida katsoa, että Heron olisi hakenut lupaa ruskohiilellä toimivan laitoksen rakentamiseen ja saanut sen ilman perusteltua toivoa ruskohiilen hankkimiseen lähellä sijaitsevasta esiintymästä, kuten Vevin esiintymästä.

- 97 Unionin yleisen tuomioistuimen prosessinjohtotoimenpiteenä 26.1.2016 esittämiin kysymyksiin sekä sen istunnossa esittämiin kysymyksiin antamissaan vastauksissa Helleenien tasavalta vahvisti, ettei Heronilla ollut laillista velvollisuutta suunnitellun laitoksen rakentamiseen. Ainoa mahdollinen seuraus kyseisen yrityksen mahdollisesta päätöksestä luopua hankkeestaan oli rakentamiseen myönnetyn luvan peruuttaminen. Näin ollen pelkästään se seikka, että Heronille myönnettiin kyseinen lupa, ei osoita, että se katsoi suunnitellun laitoksen rakentamisen olevan mahdollista siinä tapauksessa, ettei sille myönnettäisi lupaa Vevin esiintymän hyödyntämiseen.
- 98 Heronille myönnetyn luvan olemassaolo ei siis riitä osoittamaan, että ruskohiilellä Kreikan yhteenliitetystä siirtoverkossa toimivan laitoksen rakentaminen olisi taloudellisesti kannattavaa ilman oikeutta tällä alueella sijaitsevien ruskohiiliesiintymien käyttöön. Se seikka, että ainoa asiakirja-aineistoon sisältyvä tapaus, jossa tietty yritys on maininnut tuodun ruskohiilen rakennettavan laitoksen mahdollisena polttoainelähteenä, on tapaus, jossa tämä sama yritys oli hakenut oikeuksia 20 kilometrin etäisyydellä kyseisestä laitoksesta sijaitsevan esiintymän hyödyntämiseen ja tehnyt korkeimman tarjouksen kyseisten oikeuksien myöntämismenettelyssä, on pikemminkin osoitus ruskohiilellä toimivien laitosten läheisyydessä sijaitsevien esiintymien olemassaolon taloudellisesta välttämättömyydestä. Samaa osoittaa myös se seikka – kuten komissio totesi istunnossa kantajan ja Helleenien tasavallan tätä kiistämättä –, että Heron, jolle lopulta ei myönnetty oikeuksia Vevin esiintymien hyödyntämiseen, ei ole tähän mennessä aloittanut suunnitellun laitoksen rakentamista.
- 99 Kuten komissio toteaa, lopultakaan mikään Heronille myönnettyssä luvassa tai RAE:n siihen liittyvässä lausunnossa ei ensinnäkään viittaa siihen, että ruskohiilimäärät, jotka voidaan tuoda, olisi taattu suunnitellun laitoksen koko käyttöiän ajan, eikä Helleenien tasavalta toisaalta ole esittänyt mitään seikkoja, joka liittyisivät sen ruskohiilen hintaan, jota Heron toisi sähkön tuottamiseksi Kreikan yhteenliitetystä siirtoverkossa, ja joiden perusteella sen kannattavuutta voitaisiin vertailla kreikkalaisissa esiintymissä olevaan ruskohiileen nähden.
- 100 Kaiken edellä esitetyn perusteella tämä väite on hylättävä.
- 101 On siis todettava, ettei kantaja ole onnistunut osoittamaan, että komissio olisi tehnyt riidanalaisessa päätöksessä virheen tuotantoketjun alkupään markkinoita rajatessaan. Väitteen ensimmäinen osa on siten aiheeton.

Toinen osa, joka koskee tuotantoketjun loppupään markkinoiden rajaamista

- 102 On muistutettava, että komissio rajasi riidanalaisen päätöksen 162 perustelukappaleessa tuotantoketjun loppupään markkinat Kreikan yhteenliitetyn siirtoverkon sähköntuotantolaitoksissa tapahtuvan sähköntuotannon ja yhteenliitäntöjen avulla jälleenmyyntiä varten tapahtuvan sähkön tuonnin markkinoiksi.
- 103 Kantaja vetoaa tämän markkinoiden rajaamisen riitauttaakseen lähinnä kahteen väitteeseen, joiden perusteltavuuden komissio kiistää.

– *Ensimmäinen väite*

- 104 Kantaja väittää, että komissio tukeutui tuotantoketjun loppupään markkinoita rajatessaan virheellisesti pakollisen päivittäismarkkinajärjestelmän luomista edeltäneisiin tietoihin eikä ottanut huomioon näiden markkinoiden vapauttamisen astetta.
- 105 Komissio kiistää kantajan väitteen perusteltavuuden.
- 106 Aluksi on todettava, että vaikka tämä väite osoittautuisi paikkansa pitäväksi, sen perusteella ei voida katsoa, että komissio olisi rajannut virheellisesti tuotantoketjun loppupään markkinat. Kantaja itse ei väitä, että komissio olisi rajannut nämä markkinat eri tavoin, jos se olisi tukeutunut merkityksellisempiin tietoihin.
- 107 Kun riidanalaisista päätöksiä luetaan kokonaisuutena, siitä joka tapauksessa ilmenee, että komissio tukeutui tuotantoketjun loppupään markkinoita koskevassa analyysissään kaikkiin sellaisiin tietoihin, jotka sille oli toimitettu ennen kyseisen päätöksen tekemistä. Kuten jäljempänä 201–203 kohdassa vahvistetaan, tästä päätöksestä ei ilmene, että komissio olisi rajoittanut arviointinsa sille 18.10.2006 mennessä toimitettujen tietojen huomioon ottamiseen. Päinvastoin komissio kuvasi riidanalaisen päätöksen 103–106 perustelukappaleessa näihin markkinoihin sovellettavat säännöt, joita se tarkasteli myös kyseisen päätöksen 164–166 perustelukappaleessa, ja otti kyseisen päätöksen 222 perustelukappaleessa huomioon merkityksellisten markkinoiden tiettyjä erityispiirteitä todetakseen, että ruskohiili oli kaikkein edullisin polttoaine sähkön tuottamiseksi Kreikan yhteenliitettyssä siirtoverkossa.
- 108 Nyt esillä oleva väite on siis hylättävä.

– *Toinen väite*

- 109 Kantaja väittää, että komissio teki virheen, kun se ei riidanalaisessa tuomiossa erotellut tuodun sähkön aiheuttamaa kilpailupainetta eri polttoainetyyppien perusteella. Sen mukaan esimerkiksi tuotu vesi- ja ydinvoimaloiden sähkö on selvästi halvempaa kuin Kreikassa tuotettu vesi- ja ydinvoimaloiden sähkö ja se tulee järjestelmän piiriin viimeksi mainittua sähköä aikaisemmin ja syrjäyttää muita tuotantolaitoksia, kuten ruskohiilellä toimivia laitoksia.
- 110 Tämä perustelu, jonka perusteltavuuden komissio kiistää, ei pidä paikkaansa. Komissio nimittäin sisällytti tuodun sähkön tuotantoketjun loppupään markkinoihin, sellaisina kuin nämä markkinat on määritelty riidanalaisen päätöksen 162 perustelukappaleessa, johon sisältyvään määritelmään edellä 102 kohdassa viitataan. Komissio kuitenkin totesi, että todellinen tuontikapasiteetti vastasi tosiseikkojen tapahtumahetkellä ainoastaan 7:ää prosenttia tuotantoketjun loppupään markkinoiden käyttöönotetusta kapasiteetista, mitä kantaja ei ole kiistänyt. Komissio ei siis jättänyt ottamatta huomioon tuodun sähkön aiheuttamaa kilpailupainetta vaan ottaen huomioon tällaisen sähkön verrattain vähäinen määrä suhteessa Kreikan yhteenliitetyn siirtoverkon käyttöönotettuun kokonaissähköntuotantokapasiteettiin ja kulutukseen katsoi, että tosiseikkojen tapahtumahetkellä ruskohiili oli edelleen erityisen houkutteleva sähkön tuottamiseksi näillä markkinoilla.
- 111 Toinen väite on näin ollen hylättävä.
- 112 On siis todettava, että kantaja ei ole onnistunut osoittamaan, että komissio olisi tehnyt riidanalaisessa päätöksessä virheen tuotantoketjun loppupään markkinoita rajatessaan. Väitteen toinen osa on siten perusteeton.
- 113 Koska riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettujen markkinoiden rajaamisessa ei ole todettu mitään virhettä, ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Ensimmäisen kanneperusteen kolmas osa, joka perustuu siihen, ettei ole tilannetta, jossa mahdollisuudet ovat epäyhtäläiset kantajan kilpailijoiden vahingoksi

- 114 Kuten oikeuskäytännössä on todettu, vääristymättömän kilpailun järjestelmä voidaan taata ainoastaan varmistamalla toimijoiden yhtäläiset mahdollisuudet. Tästä seuraa se, että jos näiden toimijoiden epäyhtäläiset mahdollisuudet, ja niin muodoin vääristynyt kilpailu, johtuvat valtion toimenpiteestä, tällainen toimenpide on vastoin EY 86 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä EY 82 artiklan kanssa (ks. muutoksenhaussa annettu tuomio, 43 ja 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 115 On muistutettava, että komissio katsoi riidanalaisessa päätöksessä, että riidanalaiset toimenpiteet olivat omiaan luomaan tilanteen, jossa mahdollisuudet ovat epäyhtäläiset kantajan eduksi sen vuoksi, että näillä toimenpiteillä kantajalle annetaan lähes yksinomainen oikeus sähkön tuotantoon Kreikan yhteenliitettyssä siirtoverkossa käytettävissä olevaan ruskohiileen, vaikka se on edullisin polttoaine tähän tarkoitukseen.
- 116 Kantaja esittää lähinnä viisi väitettä, joiden perusteella se vaatii tämän toteamuksen hylkäämistä.
- 117 Komissio ei hyväksy näitä väitteitä.

Ensimmäinen väite

- 118 Kantaja toteaa, että oikeudet noin 2 000 miljoonan tonnin ruskohiilivarantojen – joista 1 230 miljoonan tonnin varannot ovat käytettävissä sähkön tuotantoon – hyödyntämiseen olivat tosiseikkojen tapahtumahetkellä vielä myöntämättä. Kantajan kilpailijat saattoivat siis hankkia ruskohiiltä näitä oikeuksia hakemalla. Tältä osin sovellettavat säännöt ovat kantajan mukaan olleet kaikille yrityksille tosiasiaa samat vuodesta 1994 lähtien, jolloin kantajalle myönnettiin viimeisin lupa. Tarjouspyyntömenettely oli siten aloitettu ja saatettu lähes loppuun Vevin esiintymän osalta.
- 119 Komissio ei hyväksy kantajan perusteluja.
- 120 On ensinnäkin todettava, että edeltä 5–12 kohdasta seuraa, että kantajalle oli myönnetty oikeuksia lähes kaikkien niiden julkisten ruskohiiliesiintymien tutkimiseen ja hyödyntämiseen, joihin oikeuksia oli tosiseikkojen tapahtumahetkellä Kreikassa myönnetty. Käytännössä kantajalle myönnettyt oikeudet vastasivat 1.1.2007 noin 2 200:aa miljoonaa tonnia ja siten 91:tä prosenttia julkisista esiintymistä, joihin oikeuksia oli myönnetty.
- 121 Edeltä 11 kohdasta ilmenee myös, että Kreikan kaikkiaan noin 4 500 miljoonan tonnin ruskohiilivarannoista kolmansille oli myönnetty oikeuksia sähköntuotantoon käytettävissä olevan ruskohiilen – jota voitiin käyttää sellaisissa ruskohiilellä toimivissa laitoksissa, jotka eivät kuuluneet kantajalle – tutkimiseen ja hyödyntämiseen noin 85 miljoonan tonnin osalta.
- 122 Valtaosa kantajalle myönnetyistä hyödyntämisoikeuksista oli myönnetty joko ministerin lain nro 3734/2009 36 §:n 3 momentin nojalla tekemillä päätöksillä tai erityisillä säädöksillä, kuten lailla nro 134/1975, joita ei voitu soveltaa kantajan kilpailijoiden eduksi.
- 123 Pitää toki paikkansa, että lain nro 3734/2009 36 §:n 3 momentilla kumottiin lain nro 134/1975 3 §:n 3 momentti, joka riidanalaisessa päätöksessä saatettiin kyseenalaiseksi. Tämä kumoaminen tapahtui kuitenkin riidanalaisen päätöksen tekemisen jälkeen, ja se on pelkästään toimenpide lainsäädännön saattamiseksi kyseisen päätöksen mukaiseksi. Se ei voi siis osoittaa, että komission riidanalaisessa päätöksessä tekemä analyysi oli virheellinen.

- 124 Kuten kantaja ja Helleenien tasavalta myöntävät, on joka tapauksessa sitä paitsi niin, että viimeisimmät oikeudet julkisten esiintymien hyödyntämiseen Kreikassa myönnettiin vuonna 1994 lain nro 134/1975 nojalla ja nämä oikeudet myönnettiin kantajalle suoraan ministerin päätöksellä. Vaikka kaivoslaissa ei muodollisesti suljetakaan pois mahdollisuutta myöntää muille hyödyntämisestä kiinnostuneille yrityksille kuin kantajalle oikeuksia sellaisiin julkisiin ruskohiiliesiintymiin, joihin ei vielä ole myönnetty oikeuksia, näille yrityksille ei riidanalaista päätöstä tehtäessä ollut myönnetty ainuttakaan merkittävää esiintymää niiden osoittamasta kiinnostuksesta huolimatta. Kantaja oli tosiasiallisesti ainoa yritys, joka voi hyödyntää huomattavaa ruskohiilimäärää tuotantoketjun alkupään markkinoilla.
- 125 Näin ollen pelkkä lain nro 134/1975 kumoaminen ei riitä korjaamaan niitä epäyhtäläisiä mahdollisuuksia sähkön tukkumarkkinoilla, jotka johtuvat kantajalla ruskohiilen hyödyntämisoikeuksien osalta olevan etuoikeutetun aseman säilyttämisestä.
- 126 Tästä on lisäksi todettava, ettei Helleenien tasavalta ole hallinnollisen menettelyn kuluessa eikä yleisessä tuomioistuimessa esittänyt mitään perusteluja, joilla voitaisiin perustella se, ettei hyödyntämisoikeuksia ole myönnetty niihin esiintymiin, joihin ei ollut vielä annettu lupia, ja erityisesti merkittäviin esiintymiin, kuten Draman ja Elassonan esiintymiin.
- 127 Kaivoslaki ei myöskään estä kantajaa hakemasta oikeuksia sellaisten esiintymien hyödyntämiseen, joihin ei ole vielä annettu lupia. Vaikka Helleenien tasavalta päättäisi myöntää oikeuksia tällaisten esiintymien hyödyntämiseen kaivoslaissa säädetyn menettelyn mukaisesti, tämä ei näin ollen riittäisi sinällään takaamaan sitä, että kantajan kilpailijoille tuotantoketjun loppupään markkinoilla taattaisiin riittävät oikeudet ruskohiilen saantiin sähkön tuottamiseen käytettävänä polttoaineena. Kantaja voisi näet saada tässä menettelyssä nämä oikeudet ja sen seurauksena kasvattaa osuuttaan.
- 128 Toiseksi on todettava, ettei Helleenien tasavalta ole toteuttanut mitään sellaisia hyödyntämisoikeuksien myöntämislupia vaihtoehtoisia toimenpiteitä, joilla voitaisiin taata kantajan kilpailijoille riittävä ruskohiilen saanti sähkön tuottamiseen käytettävänä polttoaineena tai poistaa mahdolliset edut, joita kantaja saa siitä, että sillä on lähes yksinoikeus tämän polttoaineen käyttöön.
- 129 Kolmanneksi riidanalaisen päätöksen 80 perustelukappaleesta ilmenee, että Helleenien tasavalta toteutti tiettyjä epäsymmetrisiä toimenpiteitä kantajan vahingoksi tuotantoketjun loppupään markkinoiden vapauttamisen seurauksena. Koska nämä toimenpiteet koostuvat lähinnä kantajan ulkopuolelle sulkevien kilpailujen järjestämisestä muilla polttoaineilla kuin ruskohiilellä toimivien laitosten rakentamista varten, nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan voi taata kantajan kilpailijoille riittävää ruskohiilen saantia sähkön tuottamiseen käytettävänä polttoaineena.
- 130 Edellä todetusta seuraa, että kantaja oli riidanalaisen päätöksen tekemishetkellä tosiasiallisesti etuoikeutetussa asemassa ruskohiilen saantiin sähkön tuottamiseen käytettävänä polttoaineena nähden huolimatta muodollisesta mahdollisuudesta myöntää sen kilpailijoille hyödyntämislupia esiintymiin, joihin ei vielä ollut annettu lupia.
- 131 Nyt esillä oleva väite on siis hylättävä.

Toinen väite

- 132 Kantaja, jota Helleenien tasavalta tukee, huomauttaa, että komissio itse myöntää, että tuotantoketjun loppupään markkinoilla kaikki yritykset voivat hakea lupaa sähkön tuottamiseen ja että huomattava määrä yrityksiä oli jo saanut tällaisia lupia riidanalaisen päätöksen tekemishetkellä. Se seikka, että riidanalaisen päätöksen tekemishetkellä näitä lupia ei vielä ollut myönnetty ruskohiilellä toimivien laitosten rakentamiseen, ei kantajan mukaan johdu epäyhtäläisistä mahdollisuuksista vaan objektiivisista syistä, kuten siitä, ettei joko polttoaineen riittävää saatavuutta tai vaadittua taloudellista kantokykyä voida taata. Merkittävien eurooppalaisten yritysten rantautuminen Kreikkaan, mikä oli erityisen

runsasta riidanalaisen päätöksen tekemisen jälkeen, osoittaa kantajan mukaan, että tuotantoketjun loppupään markkinat avattiin uusille tuottajille, minkä vuoksi tuettujen tarjouspyyntömenettelyjen olemassaolo ei sen mukaan ole enää perusteltua.

133 Komissio ei hyväksy kantajan perusteluja.

134 Yhtäältä on todettava, että se seikka, että kantajan kilpailijat – suuret yritykset mukaan lukien – ovat voineet saada lupia sähköntuotantoon Kreikan yhteenliitetystä siirtoverkossa, ei osoita, ettei kyse ole tilanteesta, jossa mahdollisuudet ovat epäyhtäläisiä niiden tappioksi. Se osoittaa ainoastaan, että markkinoille pääsyn esteet eivät ole sellaisia, että kaikenlainen kilpailu olisi poissuljettua.

135 Riidanalaisen päätöksen taulukoista 12 ja 14 ilmenee, että vuonna 2006 eli viisi vuotta tuotantoketjun loppupään markkinoiden osittaisen vapauttamisen jälkeen kantajalla yhtäältä oli 90 prosenttia käyttöönotetusta tuotantokapasiteetista Kreikan yhteenliitetystä siirtoverkossa ja että se toisaalta tuotti 93,6 prosenttia kaikesta jaetusta sähköstä. Se, missä määrin kantajan kilpailijat tosiseikkojen tapahtumahetkellä olivat päässeet näille markkinoille, oli siis pikemminkin omiaan osoittamaan, että kantaja ja sen kilpailijat olivat edelleen tilanteessa, jossa niiden mahdollisuudet olivat epäyhtäläiset, ja että näin oli sitäkin suuremmalla syyllä sen vuoksi, että kantajan itsensä mukaan Kreikan yhteenliitetystä siirtoverkossa vallitsi alikapasiteettitilanne, joka voisi korjaantua erityisesti uusien kilpailijoiden markkinoille tulolla.

136 Toisaalta riidanalaisen päätöksen 77 ja 211 perustelukappaleesta ilmenee – eikä Helleenien tasavalta ole tätä kiistänyt –, että kaikki kantajan kilpailijoiden ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä jättämät lupahakemukset ruskohiilellä toimivien laitosten rakentamiseksi oli hylätty. Kantaja itse myönsi, että yksi pääasiallisista syistä näiden hakemusten hylkäämisille oli se, että hakijat eivät voineet varmistaa riittävää ruskohiilen saantia, minkä myös komissio totesi riidanalaisen päätöksen 211 perustelukappaleessa. Tämä pikemminkin osoittaa kuin kyseenalaistaa muiden toimijoiden ruskohiililaitosten rakentamisessa kohtaamat vaikeudet, koska nämä toimijat eivät ole saaneet oikeuksia suuriin esiintymiin.

137 Tämä väite on näin ollen hylättävä.

Kolmas väite

138 Kantaja väittää, että ostoilla tai yhteistyöllä sellaisten yritysten kanssa, joilla jo on oikeuksia ruskohiilen hyödyntämiseen Kreikassa, sen kilpailijat kykenevät varmistamaan riittävän ruskohiilen saannin sähkön tuottamiseen käytettävänä polttoaineena. Mikään yritys ei kuitenkaan ole koskaan pyytänyt kantajaa toimittamaan sille ruskohiiltä.

139 Komissio ei hyväksy kantajan perusteluja.

140 Muiden yritysten kuin kantajan hyödyntämistä esiintymistä on todettava, että komissio totesi riidanalaisen päätöksen 203 perustelukappaleessa, että hyvin pienikokoisia ja maantieteellisesti laajaan osaan Kreikkaa levittäytyviä esiintymiä ei voida pitää realistisena polttoainelähteenä sähköntuotantolaitoksille, mitä kantaja tai Helleenien tasavalta ei ole kiistänyt. Komissio totesi tältä osin, että laitoksen, joka toimii ruskohiilellä, jonka kulutus laitoksen 40–45 vuoden mittaisen käyttöiän aikana on useita miljoonia tonneja, ruskohiilen toimitukseen useasta laajalle levittäytyneestä esiintymästä liittyvät logistiset kustannukset olisivat kohtuuttomat.

141 Riidanalaisen päätöksen 51 perustelukappaleesta kuitenkin ilmenee, että muiden yritysten kuin kantajan hallinnassa olevat yksityiset esiintymät ovat kooltaan pieniä, sillä niiden varannot ovat keskimäärin 9 miljoonaa tonnia, ja että yhtä poikkeusta lukuun ottamatta niitä ei enää vuonna 2003 hyödynnetty.

- 142 Muiden kuin kantajan hallinnassa olevien julkisten esiintymien osalta on todettava, että riidanalaisen päätöksen 52 perustelukappaleesta ilmenee, että tämäntyyppisiin Kreikan alueella sijaitseviin esiintymiin kuuluu ainoastaan kolme sellaista esiintymää, joiden varannot ovat merkittävät ja joita hyödynnettiin vielä vuonna 2001, ja että lisäksi kantaja hankki sopimusjärjestelyillä valtaosan erään sen laitoksen käyttämästä ruskohiilestä kahdesta kyseisiin esiintymiin lukeutuvasta esiintymästä. Riidanalaisen päätöksen 52 perustelukappaleesta ilmenee myös, että kahden näihin esiintymiin lukeutuvan ja vuonna 2001 hyödynnettävän esiintymän oikeudenhaltijat olivat menettäneet hyödyntämisoikeutensa vuonna 2003.
- 143 Kun otetaan huomioon muiden yritysten kuin kantajan hallinnassa olevien ja kantajan kilpailijoiden polttoainelähteenä tuotantoketjun loppupään markkinoilla käytettävissä olevien varantojen pieni määrä, teoreettisella mahdollisuudella hankkia ruskohiiltä näiltä yrityksiltä ei näin ollen voitu poistaa komission toteamia epäyhtäläisiä mahdollisuuksia kantajan ja sen kilpailijoiden välillä.
- 144 Mahdollisuudesta ostaa ruskohiiltä kantajalta on todettava, että Helleenien tasavallan komissiolle 5.7.2004 osoittamasta kirjeestä ilmenee, että kantajan koko ruskohiilen tuotanto käytettiin tosiseikkojen tapahtumahetkellä sen omissa sähkölaitoksissa eikä kantaja toiminut sen paremmin tosiasiallisesti kuin mahdollisestikaan myyjänä tuotantoketjun alkupään markkinoilla. Tästä seuraa, että kukaan keskimääräisesti valistunut elinkeinonharjoittaja ei ottaisi kantaakseen laitoksen rakentamista koskevan pitkän aikavälin sijoituksen kustannuksia ja suunnittelisi hankkivansa tarvittavan ruskohiilen kantajan esiintymistä.
- 145 Jos kantajan kilpailijoiden pitäisi hankkia laitostensa toimintaan tarvittava ruskohiili kantajalta, kantajalla ei myöskään välttämättä olisi taloudellista intressiä toimittaa niille ruskohiiltä kilpailukykyiseen hintaan tai asianmukaisin ehdoin, koska tämä lisäisi siihen kohdistuvaa kilpailua tuotantoketjun loppupään markkinoilla.
- 146 Myöskään mahdollisuudella ostaa ruskohiiltä kantajalta ei siten voida poistaa komission toteaman mukaisia epäyhtäläisiä mahdollisuuksia kantajan ja sen kilpailijoiden välillä.
- 147 Nyt esillä oleva väite on näin ollen hylättävä.

Neljäs väite

- 148 Kantaja toteaa, että komissio päätteli virheellisesti pelkästään kantajalla tuotantoketjun alkupään markkinoilla olevan määrävän aseman – joka kantajan mukaan johtuu puhtaasti historiallisista syistä – perusteella, että uusien tulokkaiden pääsyle tuotantoketjun loppupään markkinoille oli este. Kantaja ja Helleenien tasavalta katsovat lisäksi, että komission piti tietää, että kyseisten markkinoiden vapauttaminen tapahtui vaiheittain, eikä se voinut käyttää riidanalaisista päätöistä kilpailijoiden markkinoille tulon nopeuttamiseksi.
- 149 Nämä väitteet, joita komissio ei hyväksy, eivät pidä paikkaansa. Yhtäältä komissio ei riidanalaisessa päätöksessä todennut minkäänlaista tuotantoketjun alkupään markkinoille pääsyn esteen olemassaoloa pelkästään sillä perusteella, että kantajalla oli määrävä aseman tuotantoketjun alkupään markkinoilla. Kuten edellä 34 kohdassa on todettu, komissio totesi epäyhtäläisten mahdollisuuksien olemassaolon kantajan ja sen kilpailijoiden välillä sen vuoksi, että kantajalla on etuoikeutettu asema ruskohiilen saannin osalta sähkön tuottamiseen käytettävänä polttoaineena. Se seikka, että nämä epäyhtäläiset mahdollisuudet voivat selittyä historiallisilla syillä – jos nämä mahdollisuudet osoittautuvat paikkansapitäviksi – ei merkitse sitä, ettei mahdollisuuksien epäyhtäläisyys ole tosiasiallista.
- 150 Toisaalta ainoa päämäärä, johon komissio riidanalaisella päätöksellään pyrkii, on kyseisessä päätöksessä todettujen epäyhtäläisten mahdollisuuksien poistaminen eikä sen takaaminen, että kantajan kilpailijoiden pääsy tuotantoketjun loppupään markkinoille tai sen osalle tapahtuu tietyllä nopeudella.

Riidanalaisessa päätöksessä ei säädetä mitään sellaista markkinoille pääsyn raja-arvoa, jota pidettäisiin hyväksyttävänä. Kantaja ei voi arvostella tätä päätöstä sillä perusteella, että sitä olisi käytetty epäasianmukaisesti kantajan kilpailijoiden markkinoille tulon nopeuttamiseen.

151 Kyseinen väite on näin ollen hylättävä.

Viides väite

152 Kantaja väittää, että komissio teki virheen todetessaan riidanalaisessa päätöksessä, että ruskohiili oli tosiseikkojen tapahtumishetkellä edullisin polttoaine sähkön tuottamiseksi Kreikan yhteenliitetystä siirtoverkossa ja että ruskohiili oli ainoastaan kantajan saatavilla, minkä komissio kiistää. Kantaja ei kuitenkaan kehitele tässä kanneperusteen osassa perusteluja tämän väitteen tueksi vaan ainoastaan viittaa erinäisiin kannekirjelmän kohtiin, joissa väite sen mukaan vahvistetaan.

153 Kantaja viittaa siten ensinnäkin kannekirjelmän kohtaan, jossa se toteaa, että Helleenien tasavalta oli tuotantoketjun loppupään markkinoiden vapauttamisen jälkeen ilmoittanut, että ruskohiilen hyödyntämistä koskevien oikeuksien myöntäminen tapahtuisi vastaisuudessa avoimen tarjouspyyntömenettelyn kautta. Kuten edellä 120–129 kohdassa on pääasiallisesti jo selitetty, kantajalla oli tästä teoreettisesta mahdollisuudesta huolimatta etuoikeutettu pääsy julkisiin ruskohiiliesiintymiin.

154 Kantaja toteaa lisäksi, että Helleenien tasavalta on välttänyt uusien hyödyntämisoikeuksien antamista sille, mikä pätee niihinkin esiintymiin, joissa kantaja oli jo toteuttanut tutkimustoimenpiteitä. Tämä pitää sinällään paikkansa. Se seikka, että kantajalle ei ollut myönnetty lisää hyödyntämisoikeuksia, ei kuitenkaan voi merkitä sitä, että kantajan kilpailijat saavat laitosten toimintaan tarvittavan ruskohiilen, eikä sitä, että kantajan etuoikeutettua pääsyä ruskohiilivarantoihin, joihin sille oli aikaisemmin myönnetty tällaisia oikeuksia, rajoitettaisiin.

155 Kantaja viittaa tämän jälkeen kannekirjelmän kohtaan, jossa se toteaa, että Kreikan lainsäädännössä ei kielletä sähköntuottajia rakentamasta uusia ruskohiilellä toimivia laitoksia, ja täsmentää, että sen kilpailijat rakentavat mieluummin muilla polttoaineilla toimivia laitoksia, sillä vaikka ruskohiili on edullinen polttoaine, ruskohiilellä toimivien laitosten rakentamiseen vaadittavat investoinnit ovat kaksi kertaa suuremmat kuin kaasulaitoksen rakentamiseen tarvittavat investoinnit.

156 On ensinnäkin todettava, että komissio nimenomaisesti myönsi riidanalaisen päätöksen 222 perustelukappaleessa sekä yleisessä tuomioistuimessa esittämässään kirjelmässä, että ruskohiilellä toimivien sähkölaitosten muuttuvat kustannukset ovat verrattain matalat mutta kiinteät kustannukset ja lyhennyskustannukset ovat korkeammat kuin kaasulaitoksen rakennuskustannukset.

157 Kun otetaan huomioon tuotantoketjun loppupään markkinoiden sääntelyä koskevat erityispiirteet, tällä seikalla ei voida saattaa kyseenalaiseksi sitä, että tosiseikkojen tapahtumahetkellä ruskohiili oli edullisin polttoaine sähkön tuottamiseksi Kreikan yhteenliitetystä siirtoverkossa.

158 Kuten edeltä 22 kohdasta ja osapuolten vastauksista prosessinjohtotoimenpiteenä esitettyihin kysymyksiin ilmenee, matalin muuttuvien kustannuksien toimivissa laitoksissa – mukaan lukien ruskohiilellä toimivat laitokset – tuotettu sähkö pakollisilla päivittäismarkkinoilla syötetään HTSO:n laatiman aikataulun mukaan ennen sellaisissa laitoksissa tuotettua sähköä, jotka toimivat sellaisilla polttoaineilla, joiden muuttuvat kustannukset ovat korkeammat, kuten kaasulla, polttoöljyllä ja dieselöljyllä.

159 Käytännössä ruskohiilellä toimivat laitokset, jotka tarjoavat sähkönsä lähes aina järjestelmän enimmäishintaa alempaan hintaan, syöttävät erittäin suuren prosentuaalisen osuuden kapasiteetistaan sähköä pakollisille päivittäismarkkinoille ja ovat kannattavia kaikkina vuorokaudenaikoina. Yöaikaan,

- jolloin sähkön kysyntä on vähäisintä, myyty sähkö on peräisin ruskohiilestä, mikä osoittaa, että sitä voidaan myydä markkinoilla ilman kilpailua muista polttoaineista tuotetun sähkön taholta. Ainoastaan päiväaikaan, jolloin kysyntä on korkeimmillaan, ruskohiilestä tuotetun sähkön lisäksi muilla polttoaineilla toimivat laitokset voivat saattaa tuottamansa sähkön Kreikan markkinoille, koska järjestelmän enimmäishinta on siihen aikaan yleensä korkeampi kuin kyseisten laitosten muuttuvat kustannukset.
- 160 Kuten komissio totesi riidanalaisen päätöksen 222 perustelukappaleessa, pakolliset päivittäismarkkinat on näin ollen suunniteltu siten, että järjestelmän enimmäishinta mahdollistaa sen, että laitokset, joiden muuttuvat kustannukset ovat matalat ja jotka tekevät järjestelmän enimmäishinnan alittavia tarjouksia, voivat myydä sähköä HTSO:n luomassa aikataulussa voittoa tehden ja siten kattaa kiinteät kustannukset.
- 161 Toiseksi osapuolten yleisen tuomioistuimen prosessinjohtotoimenpiteenä 26.1.2016 esittämiin kysymyksiin antamista vastauksista ilmenee, että riidanalaisen päätöksen taulukossa 15 mainittuihin eri sähköntuotantoteknologioiden kustannuksiin sisältyivät sekä muuttuvat että kiinteät kustannukset. Kyseisessä taulukossa mainitut ruskohiilellä toimivien laitosten keskimääräiset sähköntuotantokustannukset ovat kuitenkin erityyppisistä lämpövoimaloista matalimmat.
- 162 On siis katsottava, että kantajan perustelulla, joka perustuu siihen, että ruskohiilellä toimivien sähkölaitosten kiinteät kustannukset ovat korkeat, ei voida saattaa kyseenalaiseksi komission toteamusta, jonka mukaan ruskohiili oli riidanalaisen päätöksen tekemishetkellä houkuttelevin polttoaine sähkön tuottamiseksi Kreikassa.
- 163 Lopuksi kantaja viittaa tiettyihin kannekirjelmän kohtiin, joiden mukaan ruskohiilellä toimivien laitosten korkeat kiinteät kustannukset ja kivihiilellä ja kaasulla toimivien laitosten rakennushankkeiden suuri määrä osoittavat, että viimeksi mainitut polttoaineet ovat yhtä kilpailukykyisiä kuin ruskohiili.
- 164 Ensinnäkin on todettava, että kantajan perustelut, jotka perustuvat siihen, että ruskohiili on sähköntuotantoon käytettävänä polttoaineena epäedullisempi kuin muut polttoaineet, koska ruskohiilellä toimivien laitosten kiinteät kustannukset ovat korkeat, on tutkittu ja hylätty edellä 156–160 kohdassa.
- 165 Toiseksi tiettyjen kaasulla toimivia laitoksia koskevien hankkeiden ja niiden rakentamista koskevien hakemusten olemassaolo on suhteutettava siihen seikkaan, että vaikka myös kantajan kilpailijat ovat osoittaneet kiinnostuksensa ruskohiilellä toimivien laitosten rakentamiseen ja jättäneet lupahakemuksia, ne eivät siitä huolimatta, että tuotantoketjun loppupään markkinat vapautettiin vuodesta 2001 lähtien, ole saaneet sellaisia oikeuksia ruskohiiliesiintymien hyödyntämiseen, jotka riittäisivät sähkölaitoksen tarpeisiin sen keskimääräisen käyttöajan, mikä käytännössä merkitsee sitä, että niiden on pakko turvautua muihin, myös vähemmän kilpailukykyisiin, polttoaineisiin, jos ne haluavat toimia tuotantoketjun loppupään markkinoilla.
- 166 Lisäksi on niin, että vaikka jotkin muut polttoaineet kuin ruskohiili olisivat riittävän kilpailukykyisiä ruskohiileen nähden, olisi vaikea selittää sitä, että tuotantoketjun loppupään markkinoilla vallitsee alikapasiteettitilanne, mitä kantaja itse on painottanut ja jonka seurauksena Helleenien tasavallan on ollut pakko turvautua tuettuihin tarjouksiin kannustaakseen uusien laitosten rakentamiseen, jotta se voisi taata toimitusvarmuuden.
- 167 Olisi myös vaikea selittää sitä, miksi ruskohiilellä toimivien laitosten tosiasiallinen prosentuaalinen osuus sähköntuotannosta Kreikan yhteenliitetystä siirtoverkossa vuosina 2004–2006 oli huomattavasti korkeampi kuin käyttönotetun tuotantokapasiteetin prosentuaalinen osuus sellaisena, kuin se ilmenee riidanalaisen päätöksen taulukkojen 11 ja 14 vertailusta, kuten komissio perustellusti totesi kyseisen päätöksen 86 perustelukappaleessa.

- 168 Kantaja ei myöskään ole esittänyt vakuuttavia todisteita selittääkseen, miksei se itse ollut tarttunut tilaisuuteen hankkia erilaisia polttoainelähteitä korvatakseen ruskohiilellä toimivia laitoksia niiden käyttöiän päättyessä muilla polttoaineilla toimivilla laitoksilla, mikä olisi järkevää, jos nämä polttoaineet tosiasiaassa olisivat kilpailukykyisiä ruskohiileen nähden, sen sijaan, – kuten komissio on todennut riidanalaisen päätöksen 79 kohdassa – että se on hakenut lupia näiden ruskohiilellä toimivien laitosten korvaamiseksi muilla laitoksilla, jotka nekin toimivat ruskohiilellä.
- 169 Kolmanneksi komissio totesi yleisessä tuomioistuimessa esitetyissä kirjelmässään erityisesti kivihiilestä – eikä komissio riitauttanut tätä –, ettei Kreikassa ollut riidanalaisen päätöksen tekemishetken mennessä myönnetty lupia kivihiilellä toimiville sähkölaitoksille.
- 170 Neljänneksi siitä, että Heronille myönnettiin lupa, jota se oli hakenut 26.3.2007 (ks. edellä 16 kohta), ruskohiilellä toimivan laitoksen rakentamiseen, on todettava, että jo se seikka itsessään, että ruskohiilen eduista polttoaineena sähkön tuottamiseksi Kreikassa huolimatta lupia oli myönnetty ainoastaan yksi, osoittaa pikemminkin, että kantajan kilpailijoilla oli tosiasiallisia hankaluuksia ruskohiilen rajoitetun saannin vuoksi. Nämä hankaluudet vaikuttavat sitäkin uskottavimmilta, jos otetaan huomioon se seikka, että – kuten pääasian asianosaiset istunnossa totesivat – Heronin kaavailemaa laitosta ei ollut rakennettu.
- 171 Kaikesta edellä todetusta seuraa, ettei kantaja ole osoittanut, että komissio olisi tehnyt virheen katsoessaan, että ruskohiili oli houkuttelevin polttoaine sähkön tuottamiseksi Kreikan yhteenliitettyssä siirtoverkossa.
- 172 Nyt esillä oleva väite on näin ollen hylättävä.
- 173 Koska mikään ensimmäisen kanneperusteen kolmannen osan tueksi esitetyistä väitteistä ei ole perusteltu, myös kanneperusteen kolmas osa on hylättävä.

Ensimmäisen kanneperusteen viides osa, joka perustuu väitettyyn ilmeiseen arviointivirheeseen, koska komissio ei ollut ottanut huomioon tuotantoketjun loppupään markkinoiden kehitystä

- 174 Kantaja väittää, että komissio tukeutui riidanalaisessa päätöksessä tilanteeseen, joka vallitsi sen tutkimuksen alkaessa, jolloin tuotantoketjun loppupään markkinat oli hiljattain avattu osittain kilpailulle. Tämän ajankohdan ja riidanalaisen päätöksen tekemishetken välillä tuotantoketjun loppupään markkinoilla oli kuitenkin tapahtunut perustavanlaatuisia muutoksia, jotka komissio oli kantajan mukaan virheellisesti jättänyt ottamatta huomioon. Kantaja katsoo, että tämä merkitsee ilmeistä arviointivirhettä, jonka tulisi johtaa riidanalaisen päätöksen kumoamiseen.
- 175 Kantaja vetoaa tämän kanneperusteen osan – jota komissio ei hyväksy – tueksi kahteen väitteeseen.

Ensimmäinen väite

- 176 Kantaja väittää, että komissio viittaa riidanalaisessa päätöksessä useaan otteeseen vanhentuneisiin tietoihin ja arviointeihin, jotka eivät sen mukaan enää kuvasta tuotantoketjun loppupään markkinoita, huolimatta siitä seikasta, että se sai merkittäviä tietoja näiden markkinoiden kehityksestä lainsäädännön ja kilpailun osalta. Kantajan mukaan komissio erityisesti jätti ensinnäkin ottamatta huomioon kaasun kasvavan merkityksen, joka sen mukaan olisi mahdollistanut sen, että eräs yritys kilpaili kantajan kanssa aikoina, jolloin kysyntä on alhainen, sekä uusien laitosten käyttöönoton; toiseksi sen seikan, että suurin osa vuorokaudesta on huipputehotunteja, joiden aikana kantajaan kohdistuu kilpailua kaikkien laitosten taholta, kun otetaan huomioon alikapasiteettitilanne tuotantoketjun loppupään markkinoilla; kolmanneksi kivihiilen kasvavan merkityksen ja neljänneksi ruskohiililaitoksille tämän polttoaineen saastuttavista päästöistä aiheutuvat kustannukset, jotka vähentävät kyseisen polttoaineen houkuttelevuutta.

- 177 Komissio ei hyväksy kantajan perusteluja.
- 178 On ensinnäkin todettava, että siltä osin kuin kantaja arvostelee komissiota siitä, että se tukeutui riidanalaisessa päätöksessään vanhentuneisiin tietoihin ja arviointeihin, se ei yksilöi mitään tässä päätöksessä todettua tosiseikkoihin liittyvää seikkaa, joka olisi ollut päätöksen tekemishetkellä vanhentunut.
- 179 Toiseksi kaasun merkityksestä ja uusien laitosten käyttöönotosta tuotantoketjun loppupään markkinoilla on todettava, että komissio totesi riidanalaisen päätöksen 67 perustelukappaleessa, että vuoden 2006 lopussa 90 prosenttia Kreikan yhteenliitetyn siirtoverkon käyttöönotetun tuotantokapasiteetista kuului kantajalle – mitä kantaja ei ole kiistänyt – ja sen kilpailijoilla oli ainoastaan kaksi kaasulaitosta ja tietty määrä pieniä yhdistettyjä sähkö- ja lämpövoimalaitoksia sekä uusiutuvia energialähteitä käyttäviä laitoksia.
- 180 Riidanalaisen päätöksen 68 perustelukappaleessa komissio totesi myös – eivätkä Helleenien tasavalta ja kantaja ole esittäneet tältä osin vastalauseita –, että marraskuussa 2007 kantaja oli päättänyt hakea rakennuslupia uusille laitoksille, joista kaksi toimi ruskohiilellä, ja että se arvioi voivansa vuonna 2011 edelleen pitää itsellään yli 75 prosenttia yhteenliitetyn järjestelmän käyttöönotetusta kapasiteetista.
- 181 Komissio totesi riidanalaisen päätöksen 76 perustelukappaleessa lisäksi, että sähköntuotantoa koskevan luvan myöntämismenettelyyn markkinoiden vapauttamisen jälkeen sovellettavien säännösten perusteella kantaja ja yksitoista muuta toimijaa olivat hakeneet ja niille oli myönnetty tällaisia lupia uusien kaasulaitosten rakentamiseen RAE:n vuonna 2001 julkaiseman ehdotusten jättämistä koskevan sellaisen pyynnön johdosta, jonka ulkopuolelle ruskohiililaitokset oli nimenomaisesti jätetty. Komissio totesi myös, että vuodesta 2001 lähtien lupia oli myönnetty myös kombiturbiinilaitoksille.
- 182 Riidanalaisen päätöksen 77 perustelukappaleessa komissio totesi myös, että kantajan kilpailijat olivat jättäneet kolme ruskohiilellä toimivien laitosten rakentamista koskevaa hakemusta, jotka kaikki on hylätty. Komissio totesi samassa perustelukappaleessa, että Heron oli hakenut vuonna 2007 lupaa ruskohiilellä ja biomassalla toimivan laitoksen rakentamiseen sekä hyödyntämisoikeuksia Vevin esiintymään eikä yhtään hakemuksia koskevaa päätöstä ollut riidanalaisen päätöksen tekemishetkellä vielä tehty. Komissio katsoi, että tämä osoitti yhtäältä kantajan kilpailijoiden kiinnostuksen ruskohiililaitosten rakentamiseen ja toisaalta sen, että näiden laitosten teknisten ominaisuuksien, käyttöiän ja investointien laajuuden vuoksi lupa niiden rakentamiseen myönnettäisiin ainoastaan, jos kyseiset kilpailijat saisivat käyttöönsä merkittäviä esiintymiä, joten näiden kilpailijoiden on siis pakko käyttää ensisijaisesti kaasua voidakseen toimia tuotantoketjun loppupään markkinoilla.
- 183 Näin ollen on katsottava, että komissio tarkasteli tuotantoketjun loppupään markkinoita yhtäältä sellaisten tapahtumien valossa, jotka olivat tapahtuneet kyseisillä markkinoilla riidanalaisen päätöksen tekemistä välittömästi edeltävänä ajanjaksona, mukaan lukien tiettyjen sellaisten kaasulaitosten olemassaolo, joiden tuotanto saattoi kilpailla kantajan tuotannon kanssa, ja toisaalta eri teknologiaa käyttävien uusien laitosten avaamista koskevien ennakoarvioiden valossa. Se seikka, että komissio katsoi riidanalaisessa päätöksessään, että ruskohiili oli houkuttelevin polttoaine sähkön tuottamiseksi tuotantoketjun loppupään markkinoilla ja että kantajan lähes yksinomainen oikeus tämän polttoaineen saantiin oli omiaan lujittamaan sen määräävää asemaa kyseisillä markkinoilla, ei siis johtunut siitä, että tiettyjen toiminnassa olevien tai mahdollisesti rakennettavien laitosten roolia ei ollut otettu riittävällä tavalla huomioon, vaan erinäisten riidanalaisessa päätöksessä todettujen tosiseikkojen arvioinnista, joka poikkeaa kantajan esittämästä arvioinnista. Tämä ei kuitenkaan selitä sitä, miksi riidanalaisessa päätöksessä esitetty arviointi olisi virheellinen.
- 184 Kolmanneksi väitteestä, jonka mukaan suurin osa vuorokaudesta on huipputehotunteja, on aluksi todettava, ettei tätä väitettä ole millään tavoin perusteltu. Kantaja näet viittaa väitteensä tueksi asiakirja-aineistoon kuuluviin asiakirjoihin, jotka osoittavat, että sähkön kysyntä on vuosina 1997–2000 noussut keskimäärin 5,4 prosentin vuositahtia, mutta ne eivät osoita, että huipputehotunnit

muodostaisivat valtaosan vuorokaudesta. Siinäkin tapauksessa, että tämä väite osoittautuisi paikkansa pitäväksi, se ei ole riittävä, jotta katsottaisiin, että ruskohiili ei ollut riidanalaisen päätöksen tekemistä välittömästi edeltävänä ajanjaksona edullisin polttoaine sähkön tuottamiseksi tuotantoketjun loppupään markkinoilla, koska kantaja ei kiistä sitä, että sähkön kulutuksessa on matalan kulutuksen aikoja, joiden aikana toimivat ainoastaan ruskohiiltä käyttävät laitokset mutta eivät muut lämpövoimalat, mikä voi selittää se seikan, että ruskohiililaitoksissa tuotetun sähkön prosentuaalinen osuus tuotantoketjun loppupään markkinoilla on selvästi suurempi kuin näiden laitosten käyttöönotetun kapasiteetin prosentuaalinen osuus (ks. edellä 70 ja 167 kohta).

185 Neljänneksi kivihiilen kasvavasta merkityksestä on todettava, että kyseisellä polttoaineella toimiville laitoksille ei riidanalaisen päätöksen tekemishetkellä ollut myönnetty lupia (ks. 169 kohta edellä).

186 Viidenneksi ruskohiililaitoksille niiden saastuttavista päästöistä aiheutuvista kustannuksista on todettava, ettei kantaja ole täsmentänyt näiden kustannusten tosiasiallista suuruutta eikä selitä, miten ne tekisivät ruskohiilestä sähköntuotannon kannalta vähemmän houkuttelevan polttoaineen. Kantaja on sähköntuottajayritys, joka käyttää laitoksissaan varsin erilaisia teknologioita, minkä vuoksi sillä on hyvät mahdollisuudet toimittaa unionin yleiselle tuomioistuimelle tietoja, jotka osoittaisivat, ettei sähköntuotanto ruskohiilen avulla ole Kreikan yhteenliitettyssä siirtoverkossa taloudellisesti houkuttelevampaa kuin sähköntuotanto, jossa käytetään muita polttoaineita.

187 Ensimmäinen väite on näin ollen hylättävä.

Toinen väite

188 Kantaja väittää, että komissio teki ilmeisen arviointivirheen, kun se ei ottanut riidanalaisessa päätöksessä huomioon toimenpiteitä, jotka Helleenien tasavalta on toteuttanut rajoittaakseen kantajan markkinaosuutta, joka on jatkuvasti pienentynyt vuodesta 2001 lähtien.

189 Komissio ei hyväksy kantajan väitteitä.

190 On muistutettava, että toimenpiteet, jotka toteutettiin kantajan markkinaosuuden rajoittamiseksi tuotantoketjun loppupään markkinoilla, koostuvat olennaisesti kantajan sulkemisesta tiettyjen varavoiman takaamiseen tarkoitettujen tuettujen laitosten rakentamista koskevien tarjouspyyntömenettelyjen ulkopuolelle (ks. 13 kohta edellä). Vaikka pitääkin paikkansa, että näiden tarjouspyyntömenettelyjen lopuksi nimetyt sopimuspuoleksi valitut voivat näin tietyssä määrin kilpailla suhteessa kantajaan tuotantoketjun loppupään markkinoilla, on todettava, ettei näillä toimenpiteillä anneta oikeutta ruskohiilellä toimiviin sähkölaitoksiin eikä niillä siis voida poistaa epäyhtäläisiä mahdollisuuksia kantajan ja sen kilpailijoiden väliltä.

191 On myös muistutettava, että vaikka kantajan markkinaosuus tuotantoketjun loppupään markkinoilla pienenee, tämä pienentyminen ei vaikuta sen määrävään asemaan, koska kantaja itse myöntää, että sillä on 70 prosentin osuus Kreikan käyttöönotetun sähköntuotantokapasiteetista vuoteen 2011 saakka (ks. 180 kohta edellä).

192 Kreikan lainsäädännössä ei myöskään vahvisteta mitään enimmäisrajaa kantajan kokonaisuudelle, joten uusien lupien myöntäminen kantajalle on aina mahdollista.

193 Tämä väite on siis hylättävä.

194 Näin ollen on hylättävä kantajan ensimmäisen kanneperusteen viides osa ja siten koko ensimmäinen kanneperuste.

2. Toinen kanneperuste, joka koskee perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä

- 195 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 253 artiklassa edellytettyjen perustelujen pitää olla kyseessä olevan toimen luonteen mukaisia, ja niistä on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmentävä toimenpiteen tehneen toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden. Perusteluvelvollisuutta on arvioitava asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella, joita ovat erityisesti toimen sisältö, esitettyjen perustelujen luonne ja se tarve, joka niillä, joille toimi on osoitettu tai joita se koskee suoraan ja erikseen, voi olla saada selvennystä tilanteeseen. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, koska tutkittaessa sitä, täyttävätkö toimen perustelut EY 253 artiklan vaatimukset, on otettava huomioon toimen sanamuodon lisäksi myös asiayhteys ja kaikki asiaa koskevat oikeussäännöt (ks. tuomio 2.4.1998, komissio v. Sytraval ja Brink's France, C-367/95 P, EU:C:1998:154, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; tuomio 4.7.2006, Hoek Loos v. komissio, T-304/02, EU:T:2006:184, 58 kohta). Kun komissio perustelee päätöksiään, joita sen on tehtävä kilpailusääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sen ei tarvitse ottaa kantaa kaikkiin osapuolten vaatimustensa tueksi esittämiin perusteluihin, vaan riittää, että se esittää päätöksen kannalta olennaiset tosiseikat ja oikeudelliset näkökohdat (tuomio 29.6.1993, Asia Motor France ym. v. komissio, T-7/92, EU:T:1993:52, 31 kohta ja tuomio 27.11.1997, Tremblay ym. v. komissio, T-224/95, EU:T:1997:187, 57 kohta).
- 196 Kantaja väittää, että komissio ei täyttänyt perusteluvelvollisuuttaan riidanalaisessa päätöksessä. Sen mukaan komissio ensinnäkin tukeutui tietoihin, jotka ovat peräisin ajalta ennen pakollisen päivittäismarkkinajärjestelmän luomista ja muita merkittäviä muutoksia tuotantoketjun loppupään markkinoilla. Toiseksi komissio ei kantajan mukaan selittänyt, miten kantajan oikeudet ruskohiilen hyödyntämiseen voivat johtaa sen määräävän aseman laajentumiseen tuotantoketjun loppupään markkinoille. Kantaja pohtii tältä osin riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitettua käsitettä ”primääriset polttoaineet” ja sitä seikkaa, että komissio ”käytti osia ainoastaan niistä markkinoista, jotka se oli määritellyt”. Kolmanneksi kantaja väittää, ettei komissio selittänyt sen tosiasiallisen tai mahdollisen väärinkäytön luonnetta, johon kantaja komission mukaan syyllistyi, eikä sitä, miten kantajan suuri markkinaosuus tuotantoketjun alkupään markkinoilla voisi johtaa EY 82 artiklan rikkomiseen, kun ruskohiili ei ole ehdottoman välttämätön tuotannon tekijä (essential facility) sähkön tuottamiseksi ja kun kantajan kilpailijoilla oli riittävä pääsy näille markkinoille, eikä myöskään sitä, missä määrin kuluttajien eduille aiheutettiin vahinkoa.
- 197 Helleenien tasavallan väliintulokirjelmään ei sisälly erityistä riidanalaisen päätöksen perustelemisen tarkastelua koskevaa osaa mutta se esittää omasta puolestaan useita tätä seikkaa koskevia huomautuksia. Helleenien tasavalta muun muassa väittää, että riidanalaisen päätöksen 1 artikla on huonosti muotoiltu ja ristiriitainen käsitteen ”primääriset polttoaineet” ja lain nro 134/1975 3 §:n 3 momenttiin tehdyn viittauksen osalta, joka ei kantajan mukaan esiinny lainkaan riidanalaisen päätöksen tekstiosassa sen 23 perustelukappaletta lukuun ottamatta. Komissio ei kyseisen jäsenvaltion mukaan myöskään perustele riittävällä tavalla yleisluontoista väitettään ruskohiilen merkittävyydestä Kreikassa ja siitä intressistä, joka kantajan kilpailijoilla tämän vuoksi on, vaikka se kehitteli tätä väitettään laajemmin kilpailun pääosastonsa virkamiesten kirjoittamassa artikkelissa.
- 198 Komissio ei hyväksy näitä väitteitä.
- 199 On ensinnäkin todettava, että osa kantajan kehittelemistä perusteluista ei koske riidanalaisen perustelujen puutteellisuutta tai riittämättömyyttä. Kyse on perusteluista, joiden mukaan komissio tukeutui tietoihin, jotka ovat peräisin pakollisen päivittäismarkkinajärjestelmän luomista edeltäneeltä ajalta.
- 200 Tällaiset perustelut samastuvat tosiasiallisesti riidanalaisen päätöksen perusteltavuutta koskevaan arvosteluun. Päätösten perusteluvelvollisuus on kuitenkin olennainen muodollisuus, joka on erotettava perustelujen perusteltavuutta koskevasta kysymyksestä, joka koskee riidanalaisen toimen aineellista

lainmukaisuutta. Päätöksen perusteluissa ilmaistaan virallisesti päätöksen perustana olevat syyt. Jos nämä syyt ovat virheellisiä, ne rasittavat päätöksen asiasisällön laillisuutta mutta eivät sen perusteluja, jotka saattavat olla riittävät, vaikka niissä esitetään virheellisiä syitä (ks. tuomio 10.7.2008, Bertelsmann ja Sony Corporation of America v. Impala, C-413/06 P, EU:C:2008:392, 181 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). On sitä paitsi huomattava, että tällaiset perustelut on jo esitetty, tutkittu ja hylätty ensimmäisen kanneperusteen yhteydessä.

- 201 Vaikka nämä perustelut olisi ymmärrettävä siten, että kantaja moittii komissiota yleisesti siitä, ettei se ole perustellut riittävästi päätöstään, koska se ei kantajan mukaan maininnut vuotta 2005 myöhempiä tapahtumia, tällainen moite on perusteeton. Komissio viittaa riidanalaisessa päätöksessään olennaisesti vuosilta 2006 ja 2007 oleviin tietoihin, joista valtaosa on toimitettu sille hallinnollisen menettelyn aikana ja ilmenee Helleenien tasavallan 19.6.2006 ja 24.1.2007 päivätyistä kirjeistä sekä kantajan 19.1. ja 4.4.2007 päivätyistä kirjeistä.
- 202 Komissio viittaa siten riidanalaisen päätöksen 32 ja 34 perustelukappaleessa uusiin seikkoihin, jotka tulivat sen tietoon muun muassa näillä kirjeillä, jotka koskevat Draman, Elassonan, Vegoran ja Vevin esiintymien hyödyntämisoikeuksien myöntämistä koskevien tarjouspyyntömenettelyjen aloittamista. Riidanalaisen päätöksen 48 ja 49 perustelukappaleessa komissio tarkastelee tuotantoketjun loppupään markkinoiden uusien sääntöjen vaikutusta sekä viimeisimpiä saamiaan tietoja kantajan ruskohiilen hyödyntämisestä. Riidanalaisen päätöksen 53 ja 54 perustelukappaleessa komissio ottaa huomioon kehityksen, joka on tapahtunut ruskohiilen käyttämisessä polttoaineena sähköntuotannossa kyseisen päätöksen tekemistä välittömästi edeltäneenä ajanjaksona. Riidanalaisen päätöksen 58 perustelukappaleessa komissio tarkastelee sähkön kokonaiskulutusta, vienti mukaan lukien, tuotantoketjun loppupään markkinoilla viimeisimpien sille toimitettujen tietojen valossa. Riidanalaisen päätöksen 68, 76, 77, 80 ja 81 perustelukappaleessa komissio tarkastelee näiden tietojen valossa Kreikan yhteenliitetyn siirtoverkon käyttöön otetun sähköntuotantokapasiteettia sekä sähköntuotantoon ja uusien laitosten rakentamiseen myönnettyjä lupia. Lopuksi riidanalaisen päätöksen 73 perustelukappaleessa komissio tarkastelee uusiutuvista energialähteistä harjoitettavaa sähköntuotantoa koskevaa kapasiteettia riidanalaisen päätöksen tekemistä välittömästi edeltäneen ajanjakson aikana.
- 203 Vastaavasti komissio toisti Helleenien tasavallan 24.1.2007 päivätyssä kirjeessä antamat tiedot riidanalaisen päätöksen taulukoissa 5 ja 16, jotka sisältävät luettelon ruskohiilesiintymistä ja luettelon ruskohiilellä toimivista laitoksista Kreikassa. Lisäksi on riidatonta, että komissio otti huomioon vuonna 2005 toteutettujen pakollisten päivittäismarkkinoiden luomisen, jonka se esitti riidanalaisen päätöksen 103–109 perustelukappaleessa ja johon se viittaa arvioinnissaan muun muassa riidanalaisen päätöksen 164–166 perustelukappaleessa. Lopuksi kyseisen päätöksen 191–237 perustelukappaleessa tarkastellaan erinäisiä hallinnollisen menettelyn kuluessa esitettyjä perusteluja, jotka sisältyvät kantajan 19.1. ja 4.4.2007 päivätyihin kirjeisiin ja Helleenien tasavallan 24.1.2007 päivätyyn kirjeeseen.
- 204 Toiseksi on hylättävä perusteettomina ne kantajan kehittelemät perustelut, jotka koskevat nimenomaisesti riidanalaisen päätöksen perustelujen riittämättömyyttä tai puuttumista.
- 205 Kantaja ei ensinnäkään voi väittää, ettei komissio selittänyt riidanalaisessa päätöksessä, miten olemassa olevat ruskohiilen hyödyntämisoikeudet voivat johtaa kantajan määräävän aseman säilyttämiseen tuotantoketjun loppupään markkinoilla. Komissio nimittäin muistutti ensin riidanalaisen päätöksen 157 perustelukappaleessa EY 86 artiklan 1 kohdan, kun sitä luetaan yhdessä EY 82 artiklan kanssa, rikkomista koskevasta oikeuskäytännöstä. Tämän jälkeen se esitti kattavan analyysin käsiteltävässä asiassa kyseessä olevasta tilanteesta kyseisen päätöksen 158–188 perustelukappaleessa. Lopuksi kyseisen päätöksen 189 ja 190 perustelukappaleessa komissio sovelsi mainittua oikeuskäytäntöä käsiteltävänä olevaan tapaukseen. Komissio selitti siten ne syyt, joiden vuoksi Helleenien tasavalta pysyttämällä kantajan eduksi myönnettyt lähes yksinomaiset tutkimus- ja hyödyntämisoikeudet mahdollisesti sen, että kantaja, joka oli määräävässä asemassa tuotantoketjun alkupään markkinoilla, säilytti määräävän asemansa myös tuotantoketjun loppupään markkinoilla perussopimuksen kilpailusääntöjen vastaisesti.

- 206 Toiseksi kantaja ei voi väittää, ettei riidanalaisesta päätöstä olisi perusteltu sen 1 artiklassa tarkoitetun primääristen polttoaineiden käsitteen osalta. Komission päättelystä ja päätelmästä, johon se riidanalaisen päätöksen 238 kohdassa päätyy, on ensinnäkin ongelmitta ymmärrettävissä kyseinen artikla ja muun muassa se, että siitä huolimatta, että komissio käyttää ilmaisussa ”primääriset polttoaineet” monikkoa – mikä toki on valitettavaa –, se viittaa tällä ilmaisulla ruskohiileen. Käyttäessään tätä sanamuotoa, joka ei ole teknisesti hyväksyttävissä, komissio on nimittäin halunnut viitata ruskohiilen tärkeyteen ja sen olennaiseen asemaan kyseisillä markkinoilla (ks. 81 kohta edellä).
- 207 Lisäksi on niin, että vaikka riidanalaisessa päätöksessä käytetään paikoittain termiä ”polttoaine” muiden polttoaineiden, kuten öljyn tai kaasun osalta, se on yleisesti liitetty kyseisessä päätöksessä ruskohiileen muun muassa sen määrittelemiseksi esimerkiksi 12, 14, 41, 42, 88 ja 161 perustelukappaleessa. Tästä seuraa, että kantajan perustelu, joka koskee perustelujen puuttumista primääristen polttoaineiden käsitteen osalta, hylättävä.
- 208 Kolmanneksi väitteestä, jonka mukaan riidanalaisesta päätöstä ei ole perusteltu siltä osin kuin komissio käyttää ainoastaan osia niistä markkinoista, jotka se oli määritellyt tässä päätöksessä, on todettava, että kantaja ei esitä mitään selityksiä tällaisen väitteen tueksi.
- 209 Joka tapauksessa komissio selitti riidanalaisen päätöksen 162–166 perustelukappaleessa, että pakollisten päivittäismarkkinoiden luomiseen saakka sähkön tuotannon ja tukkutoimitusten muodostama osuus vastasi tosiasiaissa Kreikassa tuotetun ja sinne tuodun sähkön vaatimukset täyttävälle asiakkaille toimittamisen markkinoita ja tämä markkinoiden osuus liittyi sähkön vähittäistoimitusten markkinoihin. Komissio täsmensi, että pakollisten päivittäismarkkinoiden luomisesta lähtien markkinat sitä vastoin erotettiin toisistaan, sillä silloin perustettiin sähkön tukkumarkkinat, jotka vastaavat ainoastaan entisiä sähkön vaatimukset täyttävälle asiakkaille toimittamisen markkinoita.
- 210 Komissio saattoi siten analyysinsä ajan tasalle ja viittasi tuotantoketjun loppupään markkinoihin sekä katsoi, että sähkön tuottamisen ja vaatimukset täyttävälle asiakkaille toimittamisen markkinoita koskeva analyysi, jonka se esitti virallisissa huomautuksissa kantajan ja Helleenien tasavallan sille siihen mennessä toimittamien tietojen perusteella, johti samoihin päätelmiin kuin analyysi, joka olisi tehty tuotantoketjun loppupään markkinoista, jotka kyseisenä ajankohtana muodostivat potentiaaliset markkinat. Tästä seuraa, että komissio on joka tapauksessa esittänyt tältä osin riittävät perustelut.
- 211 Neljänneksi on hylättävä perusteettomana myös se kantajan perustelu, jonka mukaan riidanalainen päätös ei sisältänyt mitään perusteluja, jotka liittyisivät tosiasialiseen tai potentiaaliseen väärinkäyttöön, johon tapahtuneeksi väitetty määrävän markkina-aseman laajentuminen johtaisi. Riidanalaisen päätöksen 185–189 perustelukappaleesta nimittäin ilmenee, että komissio teki riidanalaisia toimenpiteitä koskevan analyysinsä ja selitti syyt, joiden vuoksi Helleenien tasavalta mahdollisti sillä, että kantajalle myönnettiin etuoikeutettu pääsy Kreikan houkuttelevimpaan tuotantolähteeseen, sen, että kantaja säilytti määrävän asemansa tai lujitti sitä tuotantoketjun loppupään markkinoilla. Komissio selitti myös, että tällaisilla toimilla estetään uusien tulokkaiden pääsy kyseisille markkinoille, luodaan siten tilanne, jossa talouden toimijoilla on epäyhtäläiset mahdollisuudet, ja siis vääristetään kilpailua perussopimuksen kilpailusääntöjen vastaisesti. Komissio myös täydensi analyysiansä riidanalaisen päätöksen 199, 223 ja 238 perustelukappaleessa. Komissio on siten selittänyt selvästi käsiteltävässä tapauksessa todetun kilpailusääntöjen rikkomisen eli EY 86 artiklan 1 kohdan, kun sitä luetaan yhdessä EY 82 artiklan kanssa, rikkomisen.
- 212 Viidenneksi on hylättävä kantajan perustelu, jonka mukaan komissio ei selittänyt riidanalaisessa päätöksessä riittävällä tavalla sitä, miten kantajan suuri markkinaosuus ruskohiilen osalta, kun ruskohiili ei ole ehdottoman välttämätön tuotantontekijä sähkön tuottamiseksi ja kun kantajan kilpailijoilla on riittävä pääsy näille markkinoille, voi johtaa EY 82 artiklan rikkomiseen, eikä sitä, miksi ruskohiiltä koskevilla oikeuksilla aiheutetaan vahinkoa kuluttajien eduille.

- 213 Yhtäältä komissio näet totesi riidanalaisessa päätöksessä, ettei kantajan kilpailijoille ollut taattu ruskohiilen merkittäviä määriä tuotantoketjun loppupään markkinoille ja että nämä kilpailijat ja kantaja olivat siten tilanteessa, jossa mahdollisuudet olivat epäyhtäläiset, kun otetaan huomioon, että ruskohiili oli houkuttelevin polttoaine sähkön tuottamiseksi tuotantoketjun loppupään markkinoilla. Komission päättely oli siis selvä ja kantajalla oli mahdollisuus riitauttaa se, kuten se tekikin.
- 214 Toisaalta oikeuskäytännöstä ilmenee, että todetakseen yhdessä luettujen EY 86 artiklan 1 kohdan ja EY 82 artiklan määräysten rikkomisen komissiolla ei ole velvollisuutta näyttää sitä vaikutusta, joka tällä rikkomisella on kuluttajien etuihin (muutoksenhaussa annettu tuomio, 38 kohta).
- 215 Kolmanneksi Helleenien tasavallan huomautuksista on suoraan hylättävä primääristen polttoaineiden käsitettä koskeva huomautus, johon on jo aikaisemmin vastattu (ks. 206 kohta edellä). Myös lain nro 134/1975 3 §:n 3 momenttia koskeva huomautus on katsottava perusteettomaksi. Toisin kuin Helleenien tasavalta väittää, tämän pykälän sanamuoto on toistettu kahteen kertaan eli riidanalaisen päätöksen 21 ja 39 perustelukappaleessa. Komissio myös viittaa nimenomaisesti näihin säännöksiin muun muassa riidanalaisen päätöksen 18, 22, 23, 30, 38, 41, 42, 117, 131, 184 ja 237 perustelukappaleessa.
- 216 On myös katsottava, että riidanalaisessa päätöksessä selitetään riittävällä tavalla perusteet, joiden perusteella komissio totesi ruskohiilen merkittävyyden Kreikassa, kuten kyseisen päätöksen alaviitteestä 255 sekä 212–215 ja 221–223 perustelukappaleesta käy ilmi. Sitä seikkaa, että komission toimihenkilöt ovat kirjoittaneet oikeudelliseen aikakausjulkaisuun riidanalaisesta päätöstä koskevan artikkelin, ei tämän artikkelin sisällöstä riippumatta voida ottaa huomioon tämän päätöksen perusteluja koskevassa arvioinnissa.
- 217 Edellä todetun perusteella toinen kanneperuste on hylättävä.

3. Kolmas kanneperuste, joka perustuu yhtäältä oikeusvarmuuden, luottamuksensuojan ja omaisuudensuojan periaatteiden loukkaamiseen ja toisaalta harkintavallan väärinkäyttöön

- 218 Nyt käsiteltävä kanneperuste jakautuu kolmeen osaan, joista ensimmäinen perustuu luottamuksensuojan periaatteen loukkaamiseen, toinen omaisuudensuojan periaatteen loukkaamiseen ja kolmas harkintavallan väärinkäyttöön.
- 219 Vaikka myös oikeusvarmuuden periaatteen loukkaaminen on mainittu tämän kanneperusteen otsikossa, kantaja ei esitä perusteluja, joiden perusteella erityisesti tällaisen loukkauksen olemassaolo olisi todettava. Tästä seuraa, että tältä osin riittää, kun vastataan väitettyä luottamuksensuojan periaatteen loukkaamista koskeviin perusteluihin.

Kanneperusteen ensimmäinen osa, joka perustuu luottamuksensuojan periaatteen loukkaamiseen

- 220 Kantaja, jonka väitteitä Helleenien tasavalta tukee, väittää, että komissio loukkasi luottamuksensuoja periaatetta antaessaan riidanalaisen päätöksen, minkä komissio kiistää.
- 221 Väitteensä tueksi kantaja toteaa ensinnäkin, että komissio arvosteli ruskohiilen hyödyntämisoikeuksien keskittymistä kantajalle ensimmäistä kertaa riidanalaisessa päätöksessä. Kantajan mukaan se, ettei komissio vuosikymmeniä puuttunut asiaan, sai sen vakuuttuneeksi tilanteensa lainmukaisuudesta.
- 222 Tästä on todettava, että koska kukaan ei voi vedota luottamuksensuojan periaatteen loukkaamiseen, jollei hallinto ole antanut sille täsmällisiä vakuutteluja (ks. tuomio 22.5.2007, Mebrom v. komissio, T-216/05, EU:T:2007:148, 105 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), kantaja ei voi perustaa perusteltua luottamustaan pelkästään siihen, että komissio ei puuttunut asiaan.

- 223 Ylimääräisenä perusteluna on katsottava yhtäältä, että taloudelliset toimijat eivät voi perustellusti luottaa sellaisen olemassa olevan tilanteen säilymiseen, jota voidaan muuttaa unionin toimielinten harkintavallan rajoissa (tuomio 14.2.1990, Delacre ym. v. komissio, C-350/88, EU:C:1990:71, 33 kohta), ja toisaalta, että komissiolla on laaja harkintavalta sen suhteen, onko sopivaa aloittaa menettely EY 86 artiklan 1 kohdan määräyksiä rikkonutta jäsenvaltiota vastaan (ks. vastaavasti tuomio 27.10.1994, Ladbroke v. komissio, T-32/93, EU:T:1994:261, 37 ja 38 kohta ja määräys 23.1.1995, Bilanzbuchhalter v. komissio, T-84/94, EU:T:1995:9, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Näin ollen on niin, että vaikka komissio ei olisi aloittanut EY 86 ja EY 82 artikla yhdeksäs luettujen määräysten soveltamista koskevaa menettelyä riidanalaisten toimenpiteiden osalta siitä huolimatta, että nämä toimenpiteet olivat sen tiedossa, tämä ei riitä aikaansaamaan kantajalle perusteltua luottamusta siihen, ettei tällaista menettelyä aloiteta tulevaisuudessa.
- 224 Toiseksi kantaja väittää, että komissio hyväksyi päätöksessään C(2002) 3729 final – Valtiontuki N 133/2001 – Kreikka, Kreikan ylijäämäisten kustannusten korvaamisjärjestelmä Helleenien tasavallan kantajalle myöntämän tuen tuotantoketjun loppupään markkinoiden vapauttamiseksi ottaakseen huomioon tietyt ”hukkakustannukset”. Tässä asiayhteydessä komissio katsoi sen mukaan, että valtaosaan ruskohiilellä toimivissa laitoksissa tehdyistä investoinneista ei sisältynyt tällaisia kustannuksia. Kantaja olisi siten voinut hyvässä uskossa arvioida voivansa jatkaa toimintansa harjoittamista siten, että se voi vähentää nämä investoinnit kokonaisuudessaan.
- 225 Tästä on todettava, että edellä 224 kohdassa tarkoitettua tukea koskeva komission hyväksyntä koski Helleenien tasavallan kantajalle myöntämiä korvauksia, joilla oli tarkoitus korvata sen investoinnit Kreikan yhteenliitetyn siirtoverkon vähiten kilpailukykyisissä laitoksissa eli sen investoinnit muissa kuin ruskohiilellä toimivissa laitoksissa muutamia pieniä laitoksia lukuun ottamatta – toteutetut investoinnit. Komissio totesi lisäksi, ettei sille ollut ilmoitettu mitään tukia kantajan ruskohiilellä toimivien laitosten osalta – mitä ei ole riitautettu – eikä näiden laitosten tilannetta siten ollut arvioitu. Riidanalaisten toimenpiteiden lainmukaisuutta ei siis ole muodollisesti tutkittu eikä se ole ollut hiljaisena ennakkoodellytyksenä kyseisten tukien maksamista koskevalle hankkeelle.
- 226 Tästä seuraa, että se, että komissio teki edellä 224 kohdassa tarkoitettua päätöksen, ei voinut aikaansaada kantajalle perusteltua luottamusta siitä, ettei komissio vetoaisi riidanalaisten toimenpiteiden osalta EY 86 ja EY 82 artiklaan.
- 227 Kolmanneksi kantaja toteaa uudelleen, ettei se ole saanut pyyntöä toimittaa ruskohiiltä kilpailijoilleen, ja ilmoittaa, ettei sen toiminnalla ole kielteisiä vaikutuksia kuluttajiin nähden. Ei kuitenkaan ole mitään syytä katsoa, että jos nämä seikat osoittautuisivat paikkansa pitäviksi, ne olisivat voineet saada aikaan kantajassa perustellun luottamuksen riidanalaisten toimenpiteiden lainmukaisuuteen.
- 228 Tämän vuoksi ensimmäinen osa on hylättävä.

Toinen osa, joka perustuu omaisuudensuojan periaatteen loukkaamiseen

- 229 Kantaja väittää, että riidanalaisessa päätöksessä Helleenien tasavalta velvoitetaan epäämään kantajalta omistusoikeudet ja että tämä merkitsee siten näihin oikeuksiin puuttumista, joka vaikuttaa niiden koko olemassaoloon ja jonka komissio kiistää.
- 230 Tästä riittää, kun todetaan, ettei riidanalaisessa päätöksessä velvoiteta Helleenien tasavaltaa minkään konkreettisten toimenpiteiden toteuttamiseen. Kyseisen päätöksen 248 perustelukappaleessa komissio nimittäin ainoastaan toteaa, että on toteutettava toimenpiteitä riittävän ruskohiilen saannin takaamiseksi kantajan kilpailijoille. Komissio korostaa, että Helleenien tasavallan tehtävänä on valita tältä osin toteutettavat toimenpiteet ja että komissio esitti ainoastaan esimerkinomaisesti kaksi esimerkkiä. Näihin esimerkkeihin toki kuuluu komission mainitsema kantajan tiettyjä ruskohiiliesiintymiä koskevien hyödyntämisoikeuksien luovuttaminen sen kilpailijoille sekä näiden

esiintymien lähellä sijaitsevien laitosten luovuttaminen. Komissio mainitsee esimerkkinä myös hyödyntämisoikeuksien myöntämisen sellaisiin esiintymiin, joihin lupia ei vielä ollut annettu, kantajan kilpailijoille. Tämä toimenpide ei kuitenkaan merkitse minkäänlaista puuttumista kantajan omistusoikeuteen, vaikka komissio riidanalaisen päätöksen 250 perustelukappaleessa toteaa, että toimenpiteeseen pitäisi liittää siirtymäajan toimenpiteitä, joiden avulla kilpailusääntöjen rikkominen voidaan lopettaa nopeammin kuin siinä ajassa, joka on tarpeen yhtäältä sellaisen esiintymän käyttöön ottamiseksi, joihin lupia ei vielä ole annettu, ja toisaalta tähän esiintymään liittyvän laitoksen rakentamiseksi.

231 Lisäksi on niin, että vaikka Helleenien tasavalta lopulta päättäisi toteuttaa toimenpiteitä, joiden voitaisiin katsoa vaikuttavan kantajan omistusoikeuksiin, tällainen päätös ei välttämättä ole lainvastainen. Omistusoikeutta, joka on yksi unionin yleisistä oikeuseriaateista, ei nimittäin pidetä ehdottomana oikeutena, koska omistusoikeuden käyttämistä voidaan rajoittaa, kunhan rajoitukset tosiasiallisesti palvelevat yleisen edun mukaisia unionin tavoitteita eikä niillä puututa perusoikeuksiin tavoitellun päämäärän kannalta suhteettomasti ja tavalla, jota ei voida hyväksyä ja jolla loukattaisiin näin suojattujen oikeuksien keskeistä sisältöä (tuomio 23.10.2003, Van den Bergh Foods v. komissio, T-65/98, EU:T:2003:281, 170 kohta).

232 Toinen osa on siis hylättävä.

Kolmas osa, joka perustuu harkintavallan väärinkäyttöön

233 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan päätöstä tehdessä on käytetty väärin harkintavaltaa ainoastaan silloin, kun objektiivisten, asiaankuuluvien ja yhtäpitävien seikkojen perusteella on selvää, että päätös on tehty yksinomaan tai ainakin olennaisilta osin muiden kuin esitettyjen päämäärien saavuttamiseksi (ks. tuomio 6.4.1995, Ferriere Nord v. komissio, T-143/89, EU:T:1995:64, 68 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

234 Kantaja väittää, että komissio syyllistyi harkintavallan väärinkäyttöön yrittäessään erottaa kantajan sähköntuotantotoiminnan sen muusta toiminnastaan vaikka komission tähän lopputulokseen entisten sähköalan monopolien osalta tähtäävät lakialoitteet olivat epäonnistuneet jäsenvaltioiden vastuksen vuoksi. Kantajan mukaan komissio ei sitä vastoin ollut toiminut vastaavalla tavalla samankaltaisissa tilanteissa muissa jäsenvaltioissa.

235 Kantajan väite, jota komissio ei hyväksy, ei pidä paikkaansa.

236 Komissio ei nimittäin vaatinut riidanalaisessa päätöksessä kantajan ruskohiilen hyödyntämistoiminnan erottamista sen toiminnasta sähköntuotannon alalla. Komissio ainoastaan totesi, että mahdollisuudet tuotantoketjun loppupään markkinoilla olivat epäyhtäläiset kantajan kilpailijoiden vahingoksi Helleenien tasavallan luoman tosiasiallisen tilanteen vuoksi, ja kehotti tätä korjaamaan tämän tilanteen takaamalla kantajan kilpailijoille riittävän pääsyn julkisiin ruskohiiliesiintymiin.

237 Se seikka, että energia-alalla on muita jäsenvaltioita, jotka mahdollisesti eivät noudata jäsenvelvoitteitaan perussopimuksen kilpailusääntöjen osalta, ei voi vapauttaa Helleenien tasavaltaa näiden velvoitteiden noudattamisesta. Komission väitettyä toimenpiteisiin näitä jäsenvaltioita vastaan ryhtymättä jättämistä ei voida pitää osoituksena siitä, että riidanalainen päätös oli tehty muiden kuin esitettyjen päämäärien saavuttamiseksi.

238 Tämä osa ei sen vuoksi voi menestyä.

239 Kolmas kanneperuste on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan.

4. Neljäs kanneperuste, joka perustuu suhteellisuusperiaatteen loukkaamiseen

- 240 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden yleisiin oikeusperiaatteisiin kuuluvan suhteellisuusperiaate mukaan toimenpiteillä ei saa ylittää niitä rajoja, jotka johtuvat siitä, mikä on tarkoituksenmukaista ja tarpeellista asianomaisella säännöstöllä tavoiteltujen päämäärien toteuttamiseksi, eli silloin, kun on mahdollista valita useiden tarkoituksenmukaisten toimenpiteiden välillä, on valittava vähiten rajoittava (tuomio 16.12.1999, UDL, C-101/98, EU:C:1999:615, 30 kohta ja tuomio 12.3.2002, Omega Air ym., C-27/00 ja C-122/00, EU:C:2002:161, 62 kohta).
- 241 Kantaja väittää, että komissio loukkasi tätä periaatetta, kun se esitti edellä 230 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttamista todetun kilpailusääntöjen rikkomisen kilpailunvastaisten vaikutusten korjaamiseksi. Lisäksi kantaja katsoo, että komission olisi pitänyt ottaa huomioon ne epäedulliset vaikutukset, jotka kantajaan jo kohdistuvat, kuten velvollisuus myydä sähköä säänneltyyn hintaan vähittäismarkkinoilla tai uusien laitosten rakentamista koskevat rajoitukset. Kantaja täsmentää, ettei se vedonnut EY 86 artiklan 2 kohdan määräyksiin hallinnollisen menettelyn aikana, koska se katsoi – ja katsoo edelleen –, ettei EY 86 artiklan 1 kohtaa ole rikottu.
- 242 Helleenien tasavalta toteaa lisäksi yhtäältä, että komissio ehdottaa, että oikeudet 40 prosenttiin ruskohiiliesiintymien varannoista myönnettäisiin kantajan kilpailijoille, ottamatta huomioon sitä seikkaa, että tiettyjen kantajalle kuuluvien esiintymien tuottavuus on kyseenalaista, ja toisaalta, että komission mainitsemat toimenpiteet merkitsevät ”lahjaa” kantajan kilpailijoille ja johtavat kantajan taloudellisten oikeuksien rajoittamiseen tai jopa mitätöimiseen, mikä tekee ruskohiiliesiintymien tutkimiseen ja hyödyntämiseen tehtyjen investointien kuolettamisesta mahdotonta, koska kyseinen polttoaine ei myöskään ole välttämätön sähkön tuottamiseksi.
- 243 Komissio ei hyväksy kantajan ja Helleenien tasavallan väitteitä.
- 244 Tästä on muistutettava, ettei riidanalaisessa päätöksessä velvoiteta Helleenien tasavaltaa mikään konkreettisten toimenpiteiden toteuttamiseen, sillä tämän päätöksen 248 perustelukappaleessa tarkoitettujen toimenpiteiden on mainittu esimerkinomaisesti (ks. 230 kohta edellä). Kyseisessä päätöksessä Helleenien tasavalta sitä vastoin velvoitetaan toteuttamaan toimenpiteitä tietyn tuloksen saavuttamiseksi, kuten käy ilmi sen 2 artiklasta, jonka mukaan Helleenien tasavallan on toteutettava toimenpiteitä riidanalaisten toimenpiteiden kilpailunvastaisten vaikutusten korjaamiseksi, kun tätä artiklaa luetaan yhdessä niiden päätöksen 246 ja 247 perustelukappaleessa esitettyjen huomautusten valossa, joiden mukaan kyseisillä toimenpiteillä on taattava kantajan kilpailijoille tuotantoketjun loppupään markkinoilla riittävästi Kreikan alueella sijaitsevaa ruskohiiltä, miltä osin täsmennetään, että komissio tarkoittaa riittäväällä lähtökohtaisesti vähintään 40 prosentin prosentuaalista osuutta hyödynnettävissä olevista varannoista.
- 245 Siinäkin tapauksessa, että edellä 242 ja 243 kohdassa tarkoitettu 40 prosentin prosentuaalinen osuus olisi komission riidanalaisessa päätöksessä lopullisesti vahvistama luku, on korostettava, ettei kantaja eikä Helleenien tasavalta esitä perusteluja sen osoittamiseksi, että sillä, että kantajan kilpailijoilla olisi jonkin alemman prosentuaalisen osuuden mukaiset oikeudet hyödynnettävissä oleviin varantoihin, voitaisiin taata riittäväällä tavalla riidanalaisten toimenpiteiden kilpailunvastaisten vaikutusten korjaaminen. Ne eivät erityisesti esitä mitään perusteluja riitauttaakseen sen päättelyn, jonka komissio esitti riidanalaisen päätöksen alaviitteessä 255 ja jonka perusteella se määräsi alustavasti tarvittavaksi prosentuaaliseksi osuudeksi 40 prosenttia varannoista.
- 246 Kantaja ja Helleenien tasavalta eivät myöskään yksilöi komission esittämille toimenpiteille vaihtoehtoisia ja lievempiä toimenpiteitä, jotka voisivat olla riittäviä riidanalaisten toimenpiteiden kilpailunvastaisten vaikutusten korjaamiseksi.

- 247 Erityisesti on todettava, että kantajan perusteluihin ei sisälly mitään sellaista, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että niillä epäedullisilla toimenpiteillä, joita se katsoo itseensä kohdistuvan, voitaisiin korjata komission toteamat epäyhtäläiset mahdollisuudet kantajan kilpailijoiden vahingoksi tuotantoketjun loppupään markkinoilla.
- 248 Helleenien tasavalta ei myöskään selitä, miten riidanalaisessa päätöksessä todettujen epäyhtäläisten mahdollisuuksien korjaamiseen tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttamatta jättäminen olisi perusteltua tiettyjen esiintymien, joihin sille on myönnetty lupa, heikon tuottavuuden perusteella. Tästä on täsmennettävä, että Helleenien tasavalta itse ei väitä, että jonkin sellaisen hyödynnettävissä olevan esiintymän, johon kantajan kilpailijoille voitaisiin antaa lupia, kannattavuus voisi osoittautua kyseenalaiseksi. Helleenien tasavalta ei missään tapauksessa selitä syitä, joiden vuoksi näitä esiintymiä koskevien hyödyntämisoikeuksien myöntämistä kantajan kilpailijoille tarjouspyyntömenettelyssä olisi pidettävä ”lahjana” kyseisille kilpailijoille tai seikkana, joka estäisi kantajaa kuolettamasta investointejaan.
- 249 Kun otetaan huomioon kaikki edellä todettu, on todettava, ettei suhteellisuusperiaatteen loukkaamista ole osoitettu.
- 250 Tämä kanneperuste on siis hylättävä.
- 251 Tästä seuraa, että kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

- 252 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 219 artiklan mukaan ratkaisuisissa, jotka unionin yleinen tuomioistuin tekee sille ratkaisun kumoamisen jälkeen palautetussa asiassa, unionin yleinen tuomioistuin päättää oikeudenkäyntikuluista, jotka ovat aiheutuneet yhtäältä asian käsittelystä unionin yleisessä tuomioistuimessa ja toisaalta muutoksenhakuasian käsittelystä unionin tuomioistuimessa.
- 253 Lisäksi kyseisen työjärjestyksen 134 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian ja komissio, väliintulijayritykset ja muutoksenhaun väliintulijat ovat vaatineet oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, kantaja on veloitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan jälkimmäisten osapuolten oikeudenkäyntikulut, muutoksenhakumenettelystä unionin tuomioistuimessa aiheutuneet kulut mukaan lukien.
- 254 Työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot, jotka ovat asiassa väliintulijoina, vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan. Helleenien tasavalta vastaa näin ollen omista oikeudenkäyntikuluistaan, muutoksenhakumenettelystä unionin tuomioistuimessa aiheutuneet kulut mukaan lukien.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Kanne hylätään.**
- 2) **Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (DEI) vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se veloitetaan korvaamaan Euroopan komission, Elpedison Paragogi Ilektrikis Energeias AE:n (Elpedison Energeiaki), Elliniki Energeia kai Anaptyxi AE:n (HE & D SA), Mytilinaios AE:n, Protergia AE:n ja Alouminion tis Ellados VEAEn oikeudenkäyntikulut.**
- 3) **Helleenien tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.**

Kanninen

Pelikánová

Buttigieg

Julistettiin Luxemburgissa 15 päivänä joulukuuta 2016.

Allekirjoitukset

Sisällysluettelo

Asian tausta	2
1. Kantaja	2
2. Kreikkalaiset ruskohiilimarkkinat	3
3. Kreikkalaiset sähkömarkkinat	4
Sähkön tuottamista ja voimalaitosten rakentamista koskevat luvat	4
Sähkön maahantuonti	5
Pakolliset päivittäismarkkinat	5
Hallinnollinen menettely	5
Riidanalainen päätös	6
Menettely unionin yleisessä tuomioistuimessa ja unionin tuomioistuimessa	7
Asian palauttamisen jälkeen käyty menettely ja asianosaisten vaatimukset	8
Oikeudellinen arviointi	9
1. Ensimmäinen kanneperuste, joka perustuu oikeudelliseen virheeseen EY 86 artiklan 1 kohdan ja EY 82 artiklan yhdessä luettujen määräysten soveltamisessa sekä ilmeiseen arviointivirheeseen	9
Kanneperusteen ensimmäinen osa, joka perustuu ilmeiseen arviointivirheeseen merkityksellisten markkinoiden määrittelyssä	10
Alustavat huomautukset	10
Ensimmäisen osa, joka koskee tuotantoketjun alkupään markkinoiden määrittelyä	10
– Ensimmäinen väite	11
– Toinen väite	12
– Kolmas väite	12
– Neljäs väite	13
Toinen osa, joka koskee tuotantoketjun loppupään markkinoiden rajaamista	15
– Ensimmäinen väite	16
– Toinen väite	16
Ensimmäisen kanneperusteen kolmas osa, joka perustuu siihen, ettei ole tilannetta, jossa mahdollisuudet ovat epäyhtäläiset kantajan kilpailijoiden vahingoksi	17
Ensimmäinen väite	17

Toinen väite	18
Kolmas väite	19
Neljäs väite	20
Viides väite	21
Ensimmäisen kanneperusteen viides osa, joka perustuu väitettyyn ilmeiseen arviointivirheeseen, koska komissio ei ollut ottanut huomioon tuotantoketjun loppupään markkinoiden kehitystä	23
Ensimmäinen väite	23
Toinen väite	25
2. Toinen kanneperuste, joka koskee perusteluvollisuuden laiminlyöntiä	26
3. Kolmas kanneperuste, joka perustuu yhtäältä oikeusvarmuuden, luottamuksensuojan ja omaisuudensuojan periaatteiden loukkaamiseen ja toisaalta harkintavallan väärinkäyttöön	29
Kanneperusteen ensimmäinen osa, joka perustuu luottamuksensuojan periaatteen loukkaamiseen ...	29
Toinen osa, joka perustuu omaisuudensuojan periaatteen loukkaamiseen	30
Kolmas osa, joka perustuu harkintavallan väärinkäyttöön	31
4. Neljäs kanneperuste, joka perustuu suhteellisuusperiaatteen loukkaamiseen	32
Oikeudenkäyntikulut	33